

تاکنون منتشر شده است:

- واعضا و مشخصات معاهدات دو جانبه ایران با سایر دول - واحد نشر اسناد
- گزیده اسناد مرزی ایران و عراق - واحد نشر اسناد
- گزیده اسناد خلیج فارس - واحد نشر اسناد
- اجلد اول و دوم و سوم و چهارم
- گزیده اسناد سیاسی ایران و عثمانی - واحد نشر اسناد
- اجلد اول و دوم و سوم و چهارم و پنجم و ششم و هفتم
- اسناد معاهدات دو جانبه ایران با سایر دول - واحد نشر اسناد
- اجلد اول و دوم و سوم و چهارم و پنجم و ششم
- تهدت مشروطه ایران - واحد نشر اسناد
- تره گرز در خلیج فارس - واحد نشر اسناد
- اسنادی از هجوم انگلیس و روس به ایران - (از ۱۲۸۷ تا ۱۲۹۱ ه. ق) - محمد ترکمان
- تاریخ روابط خارجی ایران در دوره اول مشروطه - علی اکبر ولایتی
- مخاطبین در وضعیت سیاسی - الهی حضرت امام خمینی (ره)
- هرست اسناد قدیمی وزارت امور خارجه (دوران قاجاریه) - واحد نشر اسناد
- دینگاههای جهانی جمهوری اسلامی ایران -
- مجموعه سخنرانیهای وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در مجامع بین المللی
- گزیده اسناد سیاسی ایران و افغانستان - اجلد اول، واحد نشر اسناد

مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه
 نمایندگان و فروشگاه مرکزی: صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۲۲۵۲
 تهران - ۱۷۳۰۰ ریال

گزیده اسناد دریای خزر و مناطق شمالی ایران در جنگ جهانی اول

اداره انتشار اسناد

گزیده

اسناد دریای خزر و مناطق شمالی ایران

در جنگ جهانی اول

« اداره انتشار اسناد »

به کوشش محمدنادر نصیری مقدم

دفتر مطالعات سیاسی بین المللی

وزارت امور خارجه
سنداد عامر نظارت بر تدوین دستوراسناد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.tabarestan.info
تبرستان

فهرست نویسی پیش از انتشار

گزیده اسناد دریای خزر و مناطق شمالی ایران در جنگ جهانی اول: ۱۳۳۲ هـ ق تا ۱۳۴۰ هـ ق (۱۹۱۴-۱۹۱۶) / واحد نشر اسناد. - تهران: وزارت امور خارجه، مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۷۴.

سی و هفت، ۷۵۱ ص: نمونه.

کتابنامه بصورت زیرنویس.

۱. جنگ جهانی اول، ۱۹۱۴-۱۹۱۸ ایران - اسناد و مدارک. ۲. ایران - تاریخ - قاجاریان -

۱۱۹۳-۱۳۴۴ ق-.

اسناد و مدارک، الف. ایران، وزارت امور خارجه، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، اداره انتشار اسناد. ب. ایران، وزارت امور خارجه، مؤسسه چاپ و انتشارات.

گزیده اسناد دریای خزر و مناطق شمالی ایران

در جنگ جهانی اول

واحد نشر اسناد

به کوشش محمدنادر نصیری مقدم

چاپ اول: ۱۳۷۴

تعداد: ۱۵۰۰ جلد

حروفچینی و صفحه‌آرایی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه

نمایشگاه و فروشگاه مرکزی و مرکز پخش: تهران، خیابان آیت‌الله طالقانی بعد از تقاطع بهار،

شماره ۵۱۷، صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۶۳۵۳ تلفن: ۳۰۷۶۸۵۸۲، ۷۵۰۶۱۰۰-۳، فاکس: ۷۵۰۶۰۴۴

دفتر مرکزی و فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان شهیدباهنر، خیابان شهیدآقای

صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۴۷۴۶، تلفن: ۲۰-۲۵۷۷۰۱۹، فاکس: ۲۵۷۱۰۱۹

نمایشگاه و فروشگاه شماره ۳: انتهای خیابان شهیدباهنر، میدان شهیدباهنر، تلفن: ۰۷۱-۸۰۳۲۲۷۰

نمایشگاه و فروشگاه شماره ۴: خیابان انقلاب، خیابان ۱۶ آذر، تلفن: ۶۴۱۸۹۳۵

گزیده

اسناد دریای خزر و مناطق شمالی ایران

در جنگ جهانی اول

«واحد نشر اسناد»

به کوشش

محمدنادر نصیری مقدم

دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی

تهران - ۱۳۷۴

فهرست / هشت

- ۱۲ - حفظ بی طرفی ایران و اعلام آن به قونسولگری‌ها (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری‌های وزارت امور خارجه) ۳۲
- ۱۳ - اعلام بی طرفی ایران به قونسولگری‌ها و شهیندري (گزارش کارگزاری کرمانشاه به وزارت امور خارجه) ۳۴
- ۱۴ - اعلام بی طرفی ایران به قونسولگری‌ها و شهیندري (نامه کارگزاری کرمانشاه به قونسولگری‌های ایران) ۳۶
- ۱۵ - وصول اعلامیه بی طرفی ایران (مراسله سفارت روس به وزارت امور خارجه) ۳۸
- ۱۶ - جنگ روس و عثمانی در ایران (گزارش قونسولگری تفلیس به وزارت امور خارجه) ۴۰
- ۱۷ - اعلام بی طرفی ایران در جراید بیگانه (گزارش سفارت ایران در لاهه به وزارت امور خارجه) ۴۲
- ۱۸ - تجاوازت قشون روس و عثمانی در خاک ایران و نقض بی طرفی (نامه وزارت امور خارجه به وزارت داخله) ۴۴
- ۱۹ - اخراج مهاجرین آلمانی از ایران (مراسله سفارت آلمان به وزارت امور خارجه) ۴۶
- ۲۰ - اعلامیه حامیان اسلام (اتحاد برادری اسلامی) در فراخوانی ایرانیان علیه متفقین ۴۹
- ۲۱ - موضعگیری علما در جنگ (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کاربرداری ایران در بغداد) ۵۲
- ۲۲ - حفظ بی طرفی ایران (مراسله سفارت روس به وزارت امور خارجه) ۵۵
- ۲۳ - حفظ بی طرفی ایران (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۵۸
- ۲۴ - اعلان جهاد از طرف علمای نجف (مراسله سفارت روس به وزارت امور خارجه) ۶۰
- ۲۵ - فتوای جهاد آیت ا... محمد تقی شیرازی ۶۲
- ۲۶ - توقیف روزنامه طوس (مراسله جنرال قونسولگری روسیه به کارگزاری خراسان) ۶۴
- ۲۷ - توقیف روزنامه طوس (مراسله مجدد جنرال قونسولگری روسیه به کارگزاری خراسان) ۶۶

فهرست

- پیشگفتار
مقدمه اداره انتشار اسناد
مدخل
- بیست و هفت
بیست و نه
سی و یک
- جنگ جهانی اول و نقض بی طرفی ایران (۱۳۳۳-۱۳۳۲ ه. ق)
۱ - اعلان جنگ اطریش به صربستان (گزارش سفارت ایران در وین به وزارت امور خارجه) ۱
۲ - اعلان جنگ آلمان به روسیه (گزارش سفارت ایران در پترز بورغ به وزارت امور خارجه) ۳
۳ - کسب تکلیف در مورد موضع ایران در جنگ و اخراج قشون روس از ایران (درخواست سفارت ایران در لاهه از وزارت امور خارجه) ۵
۴ - اعلان جنگ (گزارش سفارت ایران در وینه به وزارت امور خارجه) ۷
۵ - اعلان جنگ اطریش به روسیه (گزارش سفارت ایران در پترز بورغ به وزارت امور خارجه) ۱۴
۶ - روسها در بادکوبه (نامه قونسولگری بادکوبه به قونسولگری تفلیس) ۱۶
۷ - جنگ روس و عثمانی در ایران (نامه قونسولگری بادکوبه به قونسولگری تفلیس) ۱۸
۸ - اعلام بی طرفی ایران در جنگ (مراسله وزارت امور خارجه به سفارتخانه‌های روسیه و انگلستان) ۲۰
۹ - تقاضای رجعت قشون روس از ایران (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۲۳
۱۰ - فرمان احمدشاه مبنی بر حفظ بی طرفی (دستورالعمل هیئت دولت به وزارت امور خارجه) ۲۶
۱۱ - گزارش ملاقات وزیر امور خارجه ایران با وزیر مختار روس در باب اوضاع ایران در جنگ ۲۸

- ۴۵ - سوء رفتار قونسولگری روس و فرستادن قزاق به منجیل (گزارش حکومت گیلان به وزارت داخله) ۱۰۷
- ۴۶ - قتل و جرح سکنه قریه حسن‌لو توسط نظامیان روس (گزارش کارگزاری کل آذربایجان به وزارت امور خارجه) ۱۱۱
- ۴۷ - قتل و جرح سکنه قریه حسن‌لو توسط نظامیان روس (نامه وزارت داخله به وزارت خارجه) ۱۱۳
- ۴۸ - قتل و جرح سکنه قریه حسن‌لو توسط نظامیان روس (گزارش حکومت اردبیل به وزارت داخله) ۱۱۵
- ۴۹ - سوء رفتار قونسولگری روس و فرستادن قزاق به منجیل (نامه وزارت امور خارجه به وزارت داخله) ۱۱۷
- ۵۰ - سوء رفتار نظامیان روس در خراسان (گزارش کارگزاری بیرجند به وزارت امور خارجه) ۱۱۹
- ۵۱ - حمل اسلحه از انزلی به روسیه (گزارش کارگزاری انزلی به وزارت امور خارجه) ۱۲۱
- ۵۲ - حمل اسلحه از انزلی به روسیه (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۱۲۳
- ۵۳ - سوء رفتار نظامیان روس در انزلی (گزارش کارگزاری انزلی به وزارت امور خارجه) ۱۲۵
- ۵۴ - سوء رفتار نظامیان روس در بندرانزلی (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۱۲۷
- ۵۵ - حمل اسلحه از انزلی به روسیه (مراسله سفارت روس به وزارت امور خارجه) ۱۲۹
- ۵۶ - سوء رفتار نظامیان روس در خراسان (دستورالعمل وزارت امور خارجه به سفارت ایران در پتروگراد) ۱۳۱
- ۵۷ - ورود کشتی نظامی روس به بندرانزلی (گزارش کارگزاری انزلی به وزارت پست و تلگراف) ۱۳۳
- ۵۸ - اعتراض دولت ایران به روسیه در مورد ورود کشتی جنگی روسیه به انزلی (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۱۳۵
- ۵۹ - سوء رفتار نظامیان روس در رشت و انزلی (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۱۳۷

- ۲۸ - صفحه اول روزنامه طوس ۶۸
- ۲۹ - عدم رعایت بی‌طرفی ایران از سوی دولت روسیه (نامه کارگزاری کل آذربایجان به اداره کارگزاری ارومی) ۷۰
- ۳۰ - حفظ بی‌طرفی ایران (گزارش سفارت ایران در پترزبورگ به وزارت امور خارجه) ۷۲
- ۳۱ - تقاضای خروج قشون عثمانی از ایران (دستورالعمل وزارت امور خارجه به سفارت ایران در اسلامبول) ۷۴
- ۳۲ - تخلیه ایران از قوای روس (گزارش سفارت ایران در لندن به وزارت امور خارجه) ۷۶
- ۳۳ - اوضاع ایروان در جنگ (نامه قونسولگری ایروان به قونسولگری تفلیس) ۷۹
- ۳۴ - بی‌طرفی ایران در جنگ (مراسله وزارت امور خارجه به علمای نجف) ۸۱
- ۳۵ - ورود روسها به ایران (گزارش کارگزاری اردبیل به وزارت امور خارجه) ۸۴
- ۳۶ - قشون روس در آذربایجان (گزارش کارگزاری تبریز به وزارت امور خارجه) ۸۶
- ۳۷ - قشون روس در آذربایجان (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری تبریز) ۸۹
- ۳۸ - سوء رفتار نظامیان روس در رشت (نامه وزارت داخله به وزارت امور خارجه) ۹۱
- ۳۹ - سوء رفتار نظامیان روس در رشت (نامه مجدد وزارت داخله به وزارت امور خارجه) ۹۵
- ۴۰ - اعتراض دولت عثمانی در رابطه با ورود اسلحه و مهمات روسها از طرف قوچان (مراسله سفارت عثمانی به وزارت امور خارجه) ۹۷
- ۴۱ - قتل و جرح سکنه قریه حسن‌لو توسط نظامیان روس (گزارش کارگزاری تبریز به وزارت امور خارجه) ۹۹
- ۴۲ - ورود قشون روس به ایران (گزارش قونسولگری بادکوبه به وزارت امور خارجه) ۱۰۱
- ۴۳ - ورود قزاقهای روس به غازیان (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۱۰۳
- ۴۴ - ورود عده‌ای ژاندارم به منجیل (گزارش کارگزاری رشت به وزارت امور خارجه) ۱۰۵

۷۶ - نزاع نظامیان روس با تراکمه (گزارش کارگزاری استرآباد به وزارت امور خارجه) ۱۷۶

شیلات بحرخرز تحت تأثیر جنگ جهانی (۱۳۳۴ ه. ق.)

۷۷ - پرداخت اقساط بدهی اجاره شیلات توسط لیانازوف (مراسله سفارت روسیه به وزارت امورخارجه) ۱۷۹

۷۸ - پرداخت اقساط بدهی اجاره شیلات توسط لیانازوف (مراسله دیگری از سفارت روسیه به وزارت امورخارجه) ۱۸۱

۷۹ - شیلات (مراسله جنرال قونسلگری روس در تهران به وزارت امور خارجه) ۱۸۳

نفت شمال و اوضاع تابسامان ایران در زمان جنگ (۱۳۳۴ ه. ق.)

۸۰ - قرارداد نفت خوشتاریا ۱۸۵

۸۱ - قرارداد نفت خوشتاریا (مراسله سفارت روس به وزارت امورخارجه) ۱۸۹

۸۲ - واگذاری امتیاز استخراج نفت شمال به خوشتاریا (مراسله وزارت امورخارجه به سفارت روس) ۱۹۱

۸۳ - قرارداد وزارت مالیه با خوشتاریا در مورد اجاره دادن شبه جزیره میانکاله ۱۹۳

۸۴ - قرارداد سپهسالار با خوشتاریا در مورد استخراج نفت شمال ۱۹۶

۸۵ - امتیاز نفت شمال (گزارش کارگزاری بندرجز به وزارت امور خارجه) ۱۹۹

۸۶ - امتیاز نفت شمال (نامه وزارت مالیه به وزارت امور خارجه) ۲۰۱

۸۷ - ترجمه گزارش رئیس گمرک بندر جز در خصوص امتیاز نفت شمال (دستورالعمل وزارت مالیه به اداره کل گمرکات) ۲۰۳

۸۸ - امتیاز نفت شمال (نامه وزارت امورخارجه به وزارت مالیه) ۲۰۶

توسعه و گسترش تجاوزات روسها در مرزهای شمالی از سرخس تا ماکو (۱۳۳۵ ه. ق.)

۸۹ - جنگ روس و عثمانی در ایران (گزارش سفارت ایران در لاهه به وزارت امورخارجه) ۲۰۸

۹۰ - اعتراض به تصاحب اموال و مواشی تراکمه از سوی نظامیان روس (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۲۱۰

۶۰ - سوء رفتار نظامیان روس در رشت و انزلی (مراسله سفارت روس به وزارت امورخارجه) ۱۳۹

۶۱ - اقامت قزاقان روس در قلعه کرات در مرز ایران و افغانستان (مراسله سفارت روس به وزارت امورخارجه) ۱۴۱

شیلات بحرخرز همزمان با شروع جنگ جهانی (۱۳۳۳ ه. ق.)

۶۲ - شیلات (نامه وزارت فوایدعامه به وزارت امور خارجه) ۱۴۳

۶۳ - پرداخت اقساط بدهی اجاره شیلات توسط لیانازوف (نامه وزارت امور خارجه به وزارت فواید عامه) ۱۴۵

جنگ جهانی و سوء رفتار نظامیان روس در ایران (۱۳۳۴ ه. ق.)

۶۴ - اعلان ریاست قشون دولت روس در اردبیل به اهالی مبنی بر عدم واهمه از ورود ایشان (گزارش کارگزاری آذربایجان به وزارت امورخارجه) ۱۴۷

۶۵ - اعلان رئیس قشون روس به اهالی گیلان ۱۴۹

۶۶ - قوای نظامی روس در انزلی (گزارش کارگزاری انزلی به وزارت امور خارجه) ۱۵۲

۶۷ - تجاوز روسها به مازندران (گزارش کارگزاری مازندران به وزارت امور خارجه) ۱۵۴

۶۸ - نقض بی طرفی ایران از طرف روسیه و باقی ماندن قوای روس در ایران (گزارش سفارت ایران در لندن به وزارت امور خارجه) ۱۵۶

۶۹ - تجاوز روسها به مازندران (نامه وزارت امورخارجه به وزارت داخله) ۱۵۹

۷۰ - تجاوزات روسها در رشت (گزارش کارگزاری رشت به وزارت امورخارجه) ۱۶۱

۷۱ - ورود قزاقان روس به مشهد (مراسله وزارت امورخارجه به سفارت روس) ۱۶۴

۷۲ - فرمان ژنرال بارتوف به نظامیان روس ۱۶۶

۷۳ - اقدام برعلیه منافع روس در ایران (مراسله سفارت روسیه به وزارت امورخارجه) ۱۶۹

۷۴ - عدم خروج دولت مرکزی از پایتخت (دستورالعمل هیئت دولت به وزارت امورخارجه) ۱۷۱

۷۵ - درگیریهای قشون روس و تراکمه استرآباد (گزارش کارگزاری استرآباد به وزارت امور خارجه) ۱۷۴

- ۹۱ - سوء رفتار نظامیان روس در اردبیل (گزارش کارگزاری اردبیل به کارگزاری کل آذربایجان) ۲۱۳
- ۹۲ - سوء رفتار نظامیان روس در اردبیل (گزارش کارگزاری کل آذربایجان به وزارت امور خارجه) ۲۱۶
- ۹۳ - تجاوزات و تعدیات نظامیان روس به اهالی گیلان (گزارش کارگزاری گیلان به وزارت امور خارجه) ۲۱۸
- ۹۴ - سوء رفتار نظامیان روس در اردبیل (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری کل آذربایجان) ۲۱۹
- ۹۵ - سوء اقدامات نظامیان روس در مازندران (نامه وزارت امور خارجه به وزارت داخله) ۲۲۳
- ۹۶ - مسدود شدن مرزهای روسیه (مراسله سفارت روسیه به وزارت امور خارجه) ۲۲۵
- ۹۷ - تخلیه ایران از قوای روس (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۲۲۷
- ۹۸ - تخلیه ایران از قوای دول متخاصمه (دستورالعمل وزارت امور خارجه به سفارت ایران در وین) ۲۳۰
- ۹۹ - اوضاع نابسامان در رشت (گزارش کارگزاری رشت به وزارت امور خارجه) ۲۳۳
- ۱۰۰ - مسدود شدن مرزهای روسیه (مراسله سفارت روسیه به وزارت امور خارجه) ۲۳۵
- ۱۰۱ - اعتراض به سوء رفتار نظامیان روس به تراکمه (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۲۳۷
- ۱۰۲ - تردد اتباع ایران در مرزهای شمالی (گزارش قونسولگری بادکوبه به وزارت امور خارجه) ۲۳۲
- ۱۰۳ - تخلیه ایران از قوای متفقین و متحدین (دستورالعمل وزارت امور خارجه به سفارت ایران در پتروگراد) ۲۴۲
- ۱۰۴ - تقاضای خروج روسها از مشهد (گزارش کارگزاری مشهد به وزارت امور خارجه) ۲۴۴
- ۱۰۵ - مهاجرت روسها به استرآباد (نامه وزارت داخله به وزارت امور خارجه) ۲۴۷
- ۱۰۶ - مهاجرت روسها به استرآباد (نامه وزارت داخله به وزارت امور خارجه) ۲۴۹
- ۱۰۷ - ورود مهاجرین روس به استرآباد (دستورالعمل وزارت امور خارجه به

- سفارت ایران در پتروگراد و ژنرال قونسولگری تفلیس) ۲۵۱
- ۱۰۸ - سوء رفتار قشون روس با اهالی انزلی (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۲۵۳
- ۱۰۹ - تخلیه ایران از قوای روس (دستورالعمل وزارت امور خارجه به سفارت ایران در لندن) ۲۵۵
- ۱۱۰ - گمرک آستارا و دخالت نظامیان روس (گزارش اداره گمرک آستارا به وزارت مالیه) ۲۵۸
- ۱۱۱ - تخلیه ایران از قوای متفقین و متحدین (دستورالعمل وزارت امور خارجه به سفارتخانه‌های ایران در لندن و پتروگراد) ۲۶۱
- ۱۱۲ - ورود مهاجرین روس به ایران (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۲۶۳
- ۱۱۳ - تخلیه ایران از قوای روس و عثمانی و اوضاع ایران در جنگ (دستورالعمل وزارت امور خارجه به سفارت ایران در آلمان) ۲۶۶
- ۱۱۴ - گمرک آستارا و دخالت نظامیان روس (نامه وزارت مالیه به وزارت امور خارجه) ۲۷۰
- ۱۱۵ - مداخلات قونسولگری روس در استرآباد (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۲۷۲
- ۱۱۶ - تخلیه ایران از قوای دول متخاصمه (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۲۷۴
- ۱۱۷ - ورود قشون روس و ترس اهالی رشت (گزارش کارگزاری رشت به وزارت امور خارجه) ۲۷۷
- ۱۱۸ - تخلیه ایران از قوای دول متخاصمه (نامه سفارت ایران در برلین به سفارتخانه‌های ایران در لندن، پاریس، پتروگراد و رم) ۲۷۹
- آشفستگی در امر شیلات بحر خزر (۱۳۳۵ ه. ق)
- ۱۱۹ - اقساط شیلات بحر خزر (دستورالعمل وزارت مالیه به اداره دیون عمومی) ۲۸۲
- ۱۲۰ - شیلات (گزارش وزارت امور خارجه به احمدشاه قاجار) ۲۸۷
- ۱۲۱ - شیلات: سهم الارث وراث سردار همایون ۲۹۱
- ۱۲۲ - شیلات: دعوی وراث سردار همایون ۲۹۴

- ۱۲۳ - تغییر نام اداره لیانازوف (مراسله سفارت روسیه به وزارت امور خارجه) ۲۹۶
- ۱۲۴ - شیلات (نامه دکتر آقایان وکیل به وزارت امور خارجه) ۲۹۷
- ۱۲۵ - شیلات (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری گیلان) ۳۰۱
- نفت شمال و تلاش برای کسب امتیاز آن (۱۳۳۵ ه. ق.)
- ۱۲۶ - پرداخت صدی دو امتیاز، به وزارت معارف (نامه خوشتاریا به رئیس -
الوزرا) ۳۰۳
- ۱۲۷ - واگذاری صدی دو امتیاز خوشتاریا به وزارت معارف (دستورالعمل
نخست وزیری به وزارت معارف و اوقاف) ۳۰۵
- امتیاز ساختن خطوط راه آهن در مرزهای شمالی و دخالت روسها (۱۳۳۵ ه. ق.)
- ۱۲۸ - امتیاز ساختن خطوط راه آهن در ایالات خراسان و استرآباد (گزارش
پودکورسکی رئیس شرکت راه انزلی تهران به وزارت امور خارجه) ۳۰۷
- ۱۲۹ - امتیاز ساختن خطوط راه آهن در ایالات خراسان و استرآباد (مراسله
وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۳۱۱
- ۱۳۰ - قرارداد راه آهن پيله بازار به رشت ۳۱۳
- بلشویکها و تجاوز مضاعف روسها به خاک ایران (۱۳۳۶ ه. ق.)
- ۱۳۱ - گمرک آستارا و دخالت نظامیان روس (گزارش اداره گمرک آستارا به
وزارت مالیه) ۳۲۰
- ۱۳۲ - قاچاق توتون توسط نظامیان روس (نامه وزارت مالیه به وزارت امور
خارجه) ۳۲۲
- ۱۳۳ - گمرک آستارا و دخالت نظامیان روس (نامه وزارت مالیه به وزارت امور
خارجه) ۳۲۵
- ۱۳۴ - گمرک آستارا و دخالت نظامیان روس (مراسله وزارت امور خارجه به
سفارت روس) ۳۲۷
- ۱۳۵ - تخلیه قلعه اردبیل از قوای روس (گزارش حکومت اردبیل به وزارت
داخله) ۳۳۰
- ۱۳۶ - دریافت مالیات از اتباع روس در اردبیل (دستورالعمل وزارت امور خارجه

- به کارگزاری اردبیل) ۳۳۲
- ۱۳۷ - دریافت مالیات از اتباع روس در اردبیل (نامه وزارت امور خارجه به
وزارت داخله) ۳۳۴
- ۱۳۸ - ورود اتباع روس به خاک ایران (گزارش کارگزاری بندر جرج به وزارت
امور خارجه) ۳۳۶
- ۱۳۹ - مداخلات روسها در رشت (گزارش کارگزاری رشت به وزارت امور
خارجه) ۳۳۹
- ۱۴۰ - مداخلات روسها در رشت (گزارش دیگری از کارگزاری رشت به وزارت
امور خارجه) ۳۴۱
- ۱۴۱ - مداخلات روسها در بندر پیربازار (دستورالعمل وزارت امور خارجه به
کارگزاری گیلان) ۳۴۳
- ۱۴۲ - صورت مخارج تخلیه بندر پیربازار از مأمورین قونسولگری روس (گزارش
کارگزاری گیلان به وزارت امور خارجه) ۳۴۵
- ۱۴۳ - مراجعت روسها از ایران و غارت انزلی (گزارش کارگزاری انزلی به وزارت
امور خارجه) ۳۴۷
- ۱۴۴ - ورود اتباع روس به خاک ایران (گزارش وزارت امور خارجه به هیئت
دولت) ۳۴۹
- ۱۴۵ - تحویل سلاح و مهمات موجود در قونسولگری آلمان به دولت ایران
(گزارش کارگزاری آذربایجان به وزارت امور خارجه) ۳۵۲
- ۱۴۶ - تجاوزات نظامیان روس در انزلی (دستورالعمل وزارت امور خارجه به
کارگزاری انزلی) ۳۵۴
- ۱۴۷ - تخلیه ایران از قوای روس و درگیری جنگلیبا با ایشان (گزارش کارگزاری
اردبیل به وزارت امور خارجه) ۳۵۶
- ۱۴۸ - سوء رفتار نظامیان روس در اردبیل (دستورالعمل وزارت امور خارجه به
قونسولگری تفلیس) ۳۵۸
- ۱۴۹ - سوء رفتار نظامیان روس در آستارا (دستورالعمل وزارت امور خارجه به
قونسولگری تفلیس) ۳۶۱
- ۱۵۰ - سوء رفتار نظامیان روس در آستارا (گزارش اداره مرکزی گمرکات به
وزارت مالیه) ۳۶۴

- ۱۶۷ - ورود بلشویکیها به انزلی (گزارش کارگزاری رشت به وزارت امور خارجه) ۴۰۴
- ۱۶۸ - ورود بلشویکیها به انزلی (نامه وزارت امور خارجه به وزارت داخله) ۴۰۶
- ۱۶۹ - ورود بلشویکیها به انزلی (گزارش کارگزاری رشت به وزارت امور خارجه) ۴۰۸
- ۱۷۰ - کشتار مسلمانان بادکوبه (گزارش کارگزاری کل آذربایجان به وزارت امور خارجه) ۴۱۱
- ۱۷۱ - ورود بلشویکیها به انزلی (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری رشت) ۴۱۳
- ۱۷۲ - ورود اتباع روس به خاک ایران (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری اردبیل) ۴۱۵
- ۱۷۳ - ورود اتباع روس به خاک ایران (مراسله سفارت روسیه به وزارت امور خارجه) ۴۱۷
- ۱۷۴ - سوء رفتار بلشویکیها در بادکوبه، آستارا و لنکران (دستورالعمل وزارت امور خارجه به قونسولگری بادکوبه) ۴۱۹
- ۱۷۵ - دخالت بلشویکیها در ایران (گزارش کارگزاری انزلی و طوالش به وزارت امور خارجه) ۴۲۲
- ۱۷۶ - تأمین امنیت اتباع ایران (گزارش کارپردازی عشق‌آباد به وزارت امور خارجه) ۴۲۴
- ۱۷۷ - روسها در انزلی و تصاحب عمارت صدری (گزارش کارگزاری انزلی و طوالش به وزارت امور خارجه) ۴۲۹
- ۱۷۸ - تجاوزات بلشویکیها به اهالی لنکران و آستارا (گزارش نایب کارگزاری آستارا به کارگزاری اردبیل) ۴۳۲
- ۱۷۹ - جنگ در آستارای روس (گزارش کارگزاری اردبیل به وزارت امور خارجه) ۴۳۴
- ۱۸۰ - درگیری بلشویکیها در آستارا (گزارش کارگزاری اردبیل به وزارت امور خارجه) ۴۳۶
- ۱۸۱ - سوء رفتار بلشویکیهای روسی با اهالی مشهد سر (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۴۳۸
- ۱۸۲ - عمارت صدری در انزلی و تصاحب آن به وسیله روسها (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روسیه) ۴۴۲

- ۱۵۱ - مراجعت نظامیان روس از ایران (گزارش کارگزاری انزلی به وزارت امور خارجه) ۳۶۶
- ۱۵۲ - تخلیه استرآباد از قشون روس (گزارش کارگزاری استرآباد به وزارت امور خارجه) ۳۶۸
- ۱۵۳ - سوء رفتار نظامیان روس در آستارا (نامه وزارت مالیه به وزارت امور خارجه) ۳۷۱
- ۱۵۴ - نزاع روسها با مسلمانان آستارا (گزارش امین تذکره آستارا به کارگزاری اردبیل) ۳۷۳
- ۱۵۵ - ورود قاچاقچیان روس به ایران (گزارش کارگزاری انزلی به وزارت امور خارجه) ۳۷۵
- ۱۵۶ - اوضاع آستارا (گزارش کارگزاری اردبیل به وزارت امور خارجه) ۳۷۸
- ۱۵۷ - سرجمت روسها از ایران و غارت انزلی (نامه وزارت خارجه به ساعدالسلطنه) ۳۸۰
- ۱۵۸ - سوء رفتار نظامیان روس در آستارا (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۳۸۲
- ۱۵۹ - سوء رفتار نظامیان روس در آستارا (دستورالعمل وزارت امور خارجه به قونسولگری تفلیس) ۳۸۴
- ۱۶۰ - سوء رفتار نظامیان روس در انزلی (گزارش کارگزاری انزلی به وزارت امور خارجه) ۳۸۶
- ۱۶۱ - ورود فوای ارتش سرخ به انزلی (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری رشت) ۳۸۸
- ۱۶۲ - ورود فوای ارتش سرخ به انزلی (دستورالعمل وزارت امور خارجه به سفارت ایران در لاهه) ۳۹۱
- ۱۶۳ - سوء رفتار نظامیان روس در انزلی (گزارش کارگزاری انزلی و طوالش به وزارت امور خارجه) ۳۹۴
- ۱۶۴ - مذاخلات قونسولگری روس در استرآباد (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری استرآباد) ۳۹۷
- ۱۶۵ - ورود بلشویکیها به انزلی (گزارش کارگزاری انزلی به وزارت امور خارجه) ۴۰۰
- ۱۶۶ - ورود بلشویکیها به ایران (گزارش کارگزاری قزوین به وزارت امور خارجه) ۴۰۲

- ۲۰۰ - فروش سه سهم از سهام لیانازف به حاج معین التجار بوشهری ۴۹۹
 ۲۰۱ - مزایده شیلات بحرخر (نامه وزارت امورخارجه به وزارت فواید عامه) ۵۰۱
 ۲۰۲ - شیلات بحرخر و لیانازف (نامه لیانازف به وزارت فواید عامه) ۵۰۳

نفت شمال و رقابت روس و انگلیس (۱۳۳۶ ه. ق)

- ۲۰۳ - نفت شمال (نامه خوشناریا به وزارت امور خارجه) ۵۰۹
 ۲۰۴ - واگذاری امتیاز معادن شمال از سوی خوشناریا به انگلیسها (گزارش سفارت ایران در برلن به وزارت امور خارجه) ۵۱۲
 ۲۰۵ - واگذاری امتیاز معادن شمال از سوی خوشناریا به انگلیسها (نامه وزارت امورخارجه به وزارت فلاحت و تجارت و فواید عامه) ۵۱۴

راه آهن ماکو (۱۳۳۶ ه. ق)

- ۲۰۶ - راه آهن ماکو و تخلیه این شهر از نظامیان روس (گزارش کارگزاری ماکو به وزارت امور خارجه) ۵۱۶
 ۲۰۷ - حفاظت راه آهن جلفا، ماکو (گزارش کارگزاری ماکو به وزارت امور خارجه) ۵۱۸
 ۲۰۸ - راه آهن ماکو و تخلیه ماکو از نظامیان روس (گزارش کارگزاری ماکو به وزارت امورخارجه) ۵۲۰
 ۲۰۹ - حفاظت راه آهن جلفا، ماکو (دستورالعمل وزارت امورخارجه به کارگزاری آذربایجان) ۵۲۵

قایقرانی در رود ارس و فروش جزیره معتمدی (۱۳۳۶ ه. ق)

- ۲۱۰ - قایقرانی در رود ارس (گزارش اداره گمرکات به وزارت مالیه) ۵۲۷
 ۲۱۱ - قایقرانی در رود ارس (نامه وزارت مالیه به وزارت امور خارجه) ۵۲۹
 ۲۱۲ - قایقرانی در رود ارس (نامه وزارت امورخارجه به وزارت مالیه) ۵۳۱
 ۲۱۳ - قایقرانی در رود ارس (نامه وزارت مالیه به وزارت امور خارجه) ۵۳۳
 ۲۱۴ - قایقرانی در رود ارس (دستورالعمل وزارت امورخارجه به کارگزاری آذربایجان) ۵۳۵
 ۲۱۵ - فروش جزیره معتمدی (نامه کارگزاری انزلی به کارگزاری گیلان) ۵۳۷

- ۱۸۳ - تأمین امنیت اتباع ایران (دستورالعمل وزارت امورخارجه به کارپردازی عشق آباد) ۴۴۵
 ۱۸۴ - ورود تراکمه به خاک ایران (گزارش کارگزاری بندرچز به وزارت امور خارجه) ۴۴۷
 ۱۸۵ - مداخلات قونسولگری روس در استرآباد (دستورالعمل وزارت امورخارجه به سفارت ایران در مسکو) ۴۴۹
 ۱۸۶ - ورود تراکمه به خاک ایران (دستورالعمل وزارت امورخارجه به کارگزاری بندرچز) ۴۵۲
 ۱۸۷ - جلوگیری از ورود قوای مسلح روس به ایران (مراسله سفارت روس به وزارت امور خارجه) ۴۵۴

تلاش برای از بین بردن سیطره لیانازوفها در امر شیلات بحرخر (۱۳۳۶ ه. ق)

- ۱۸۸ - شیلات (نامه وزارت فلاحت و تجارت و فواید عامه به وزارت امورخارجه) ۴۵۷
 ۱۸۹ - اجاره شیلات سواحل جنوبی بحرخر (نامه وزارت فلاحت و تجارت و فواید عامه به وزارت امور خارجه) ۴۶۰
 ۱۹۰ - اعلان مزایده شیلات سواحل جنوبی بحرخر ۴۶۲
 ۱۹۱ - شیلات (مراسله سفارت روس به وزارت امور خارجه) ۴۶۶
 ۱۹۲ - شیلات (مراسله دیگری از سفارت روس به وزارت امورخارجه) ۴۶۹
 ۱۹۳ - شیلات و جلوگیری از حمل و خروج آن به خارج (مراسله وزارت امورخارجه به سفارت روس) ۴۷۱
 ۱۹۴ - شیلات (گزارش کارگزاری استرآباد به وزارت امورخارجه) ۴۷۶
 ۱۹۵ - شیلات (دستورالعمل وزارت امورخارجه به سفارت ایران در پاریس) ۴۷۹
 ۱۹۶ - شیلات بحرخر (نامه لیانازف به وزارت امور خارجه) ۴۸۲
 ۱۹۷ - شیلات بحرخر و پیشنهادات لیانازف (نامه لیانازف به وزارت امورخارجه) ۴۹۲
 ۱۹۸ - شیلات (دستورالعمل وزارت امورخارجه به کارگزاری استرآباد) ۴۹۵
 ۱۹۹ - شیلات بحرخر و لیانازف (نامه لیانازف به وزارت امورخارجه) ۴۹۷

- ۲۱۶ - فروش جزیره معتمدی (گزارش کارگزاری گیلان به وزارت امور خارجه) ۵۳۹
- ۲۱۷ - فروش جزیره معتمدی (دستورالعمل وزارت امورخارجه به کارگزاری رشت) ۵۴۱
- ۲۱۸ - فروش جزیره معتمدی (گزارش کارگزاری رشت به وزارت امور خارجه) ۵۴۳
- پایان جنگ جهانی اول و خیال باطل تخلیه ایران (۱۳۳۷ هـ. ق)
- ۲۱۹ - اوضاع اروپا در اواخر جنگ و قدرت یابی آمریکا (گزارش سفارت ایران در پاریس به وزارت امورخارجه) ۵۴۵
- ۲۲۰ - وضع متزلزل عثمانی بعد از جنگ (گزارش سفارت ایران در اسلامبول به وزارت امور خارجه) ۵۴۷
- ۲۲۱ - علایم سرحدی (گزارش کارگزاری دره جز به وزارت امور خارجه) ۵۴۹
- ۲۲۲ - صلح ورسای (گزارش سفارت ایسران در لندن به وزارت امور خارجه) ۵۵۱
- ۲۲۳ - علایم سرحدی ایران و روس در خراسان (دستورالعمل کارگزاری دره جز به وزارت امور خارجه) ۵۵۴
- ۲۲۴ - صلح ورسای (دستورالعمل وزارت امورخارجه به سفارت ایران در لندن) ۵۵۶
- ۲۲۵ - قتل و غارت ایرانیان توسط بلشویکها در ترکستان (گزارش کارگزاری سرخس به وزارت امور خارجه) ۵۵۸
- ۲۲۶ - علایم سرحدی ایران و روس در خراسان (گزارش اداره روس وزارت امورخارجه به وزارت امورخارجه) ۵۶۰
- ۲۲۷ - صلح ورسای (گزارش سفارت ایران در پاریس به وزارت امورخارجه) ۵۶۳
- ۲۲۸ - صلح ورسای (دستورالعمل وزارت امورخارجه به سفارت ایران در پاریس) ۵۶۵
- ۲۲۹ - کنفرانس صلح و اهمیت یافتن آمریکا بعد از جنگ (گزارش سفارت ایران در لاهه به وزارت امور خارجه) ۵۶۷
- ۲۳۰ - پایان جنگ و شرکت ایران در هیئت اتفاق ملل (گزارش سفارت ایران در

- لندن به وزارت امور خارجه) ۵۷۰
- ۲۳۱ - نمایندگی ایران در کنفرانس صلح ورسای (گزارش سفارت ایران در لاهه به وزارت امور خارجه) ۵۷۳
- ۲۳۲ - خواهش متارکه جنگ دولت اطیش (گزارش سفارت ایران در رم به وزارت امور خارجه) ۵۷۶
- ۲۳۳ - صلح ورسای (گزارش سفارت ایران در اسلامبول به وزارت امورخارجه) ۵۷۸
- ۲۳۴ - مداخلات انگلیسها در سرخس (گزارش کارگزاری سرخس به وزارت امور خارجه) ۵۸۰
- ۲۳۵ - فروش نسوان به تراکم (گزارش کارگزاری دره جز وکلات به وزارت امور خارجه) ۵۸۲
- ۲۳۶ - اوضاع ایران در پایان جنگ جهانی اول (گزارش سفارت ایران در پاریس به وزارت امور خارجه) ۵۸۵
- ۲۳۷ - حمل غله و استعداد به سرخس (دستورالعمل وزارت امورخارجه به کارگزاری سرخس) ۵۸۸
- ۲۳۸ - متارکه جنگ و استعفای قیصرآلمان و مقدمات صلح بین الملل (گزارش کارگزاری عراق به وزارت امور خارجه) ۵۹۰
- ۲۳۹ - تقسیم آب هریرود (گزارش کارگزاری خراسان به وزارت امورخارجه) ۵۹۲
- ۲۴۰ - مذاکرات صلح عثمانیها (گزارش سفارت ایران در استامبول به وزارت امور خارجه) ۵۹۴
- ۲۴۱ - وضع ایران بعد از جنگ (گزارش سفارت ایران در پاریس به وزارت امور خارجه) ۵۹۶
- ۲۴۲ - اعلان کماندار کشتی جنگی روس خطاب به اهالی بندرجز (گزارش کارگزاری استرآباد به وزارت امور خارجه) ۵۹۹
- ۲۴۳ - سوء رفتار نظامیان روس در استرآباد و بمباران عاشوراده، گمش تپه و خواجه نفس (گزارش حکومت استرآباد به وزارت داخله) ۶۰۲
- ۲۴۴ - بمباران عاشوراده، خواجه نفس و گمش تپه (گزارش حکومت استرآباد به وزارت داخله) ۶۰۴
- ۲۴۵ - بمباران عاشوراده، خواجه نفس و گمش تپه توسط کشتیهای روس (نامه وزارت داخله به وزارت امور خارجه) ۶۰۶

بیست و سه

- ۲۴۶ - انعقاد کنفرانس صلح (گزارش سفارت ایران در لندن به وزارت امور خارجه) ۶۰۸
- ۲۴۷ - اعلامیه رئیس نیروی دریایی روس (مراسله سفارت روسیه به وزارت امور خارجه) ۶۱۰
- ۲۴۸ - سوء رفتار نظامیان روس در گمش تپه و خواجه نفس (گزارش حکومت بندرجز به هیئت دولت) ۶۱۳
- ۲۴۹ - تجاوزات تراکمه و اعلان کشتی جنگی روس (نامه حکومت بندر جز به کارگزاری استرآباد) ۶۱۵
- ۲۵۰ - بمباران گمش تپه و خواجه نفس توسط کشتیهای جنگی روس (گزارش کارگزاری استرآباد به وزارت امور خارجه) ۶۱۸
- ۲۵۱ - تحویل سلاح و مهمات موجود در قونسولگری آلمان به دولت ایران (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری آذربایجان) ۶۲۰
- ۲۵۲ - تحویل سلاح و مهمات موجود در قونسولگری آلمان به دولت ایران (دستورالعمل سفارت آلمان به قونسولگری آلمان در تبریز) ۶۲۲
- ۲۵۳ - تحویل سلاح و مهمات موجود در قونسولگری آلمان به دولت ایران (گزارش کارگزاری آذربایجان به وزارت امور خارجه) ۶۲۵
- ۲۵۴ - دستورات لازم برای نماینده ایران در کنفرانس صلح بعد از جنگ ۶۲۷
- ۲۵۵ - دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزار بندرجز (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری بندرجز) ۶۳۵
- ۲۵۶ - سوء رفتار بلشویکها با مسلمانان آستارا (گزارش کارگزاری اردبیل به وزارت امور خارجه) ۶۴۳
- ۲۵۷ - سوء رفتار بلشویکها با مسلمانان آستارا (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری اردبیل) ۶۴۵
- ۲۵۸ - قضاوت پیرامون دعاوی اتباع (مراسله سفارت روسیه به وزارت امور خارجه) ۶۴۷
- ۲۵۹ - قضاوت پیرامون دعاوی اتباع (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۶۴۹
- ۲۶۰ - سوء رفتار بلشویکها با مسلمانان آستارا (گزارش کارگزاری اردبیل به وزارت امور خارجه) ۶۵۱

فهرست / بیست و چهار

- ۲۶۱ - سوء رفتار بلشویکها با مسلمانان آستارا (نامه وزارت امور خارجه به وزارت داخله) ۶۵۳
- ۲۶۲ - سوء رفتار بلشویکها با مسلمانان آستارا (گزارش کارگزاری اردبیل به وزارت امور خارجه) ۶۵۵
- ۲۶۳ - ورود قشون روس به خاک ایران (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۶۵۷
- ۲۶۴ - سوء رفتار بلشویکها با مسلمانان آستارا (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری اردبیل) ۶۵۹
- ۲۶۵ - سوء رفتار بلشویکها با مسلمانان آستارا (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری اردبیل) ۶۶۱
- ۲۶۶ - قبول صلح از طرف آلمان (گزارش سفارت ایران در پاریس به وزارت امور خارجه) ۶۶۳
- ۲۶۷ - ورود بلشویکها به بندرجز (گزارش کارگزاری استرآباد به وزارت امور خارجه) ۶۶۵
- ۲۶۸ - ورود انگلیسها به استرآباد و ضعف موقعیت بلشویکها و درگیری باتراکمه (گزارش کارگزاری استرآباد به وزارت امور خارجه) ۶۶۷
- ۲۶۹ - فعالیت بلشویکها در سرخس روس (نامه وزارت امور خارجه به وزارت داخله) ۶۷۰
- ۲۷۰ - عضویت ایران در مجمع ملل (دستورالعمل وزارت امور خارجه به سفارت ایران در پاریس) ۶۷۲
- ۲۷۱ - درخواست تابعیت تراکمه اتباع روس از دولت ایران (نامه جمعی از تراکمه اتباع روس به کارگزاری بجنورد) ۶۷۴
- ۲۷۲ - درخواست تابعیت تراکمه اتباع روس از دولت ایران (گزارش کارگزاری بجنورد و گوکلان به وزارت امور خارجه) ۶۷۶
- ۲۷۳ - درخواست تابعیت تراکمه اتباع روس از دولت ایران (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری بجنورد) ۶۷۸

واگذاری امتیاز شیلات بحر خزر به واتیتسوف (۱۳۳۷ ه. ق)

۲۷۴ - شیلات (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۶۸۰

بیست و پنج

- ۲۷۵ - اجاره شیلات بحرخزر از سوی وانیتسوف (مراسله سفارت روس به وزارت امور خارجه) ۶۸۲
- ۲۷۶ - شیلات بحرخزر (مراسله سفارت روسیه به وزارت امور خارجه) ۶۸۴
- ۲۷۷ - ثبت صورت اجاره نامه شیلات فی مابین وزارت فواید عامه و وانیتسوف (مراسله سفارت روس به وزارت امور خارجه) ۶۸۸
- ۲۷۸ - شیلات بحرخزر (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۶۹۰
- ۲۷۹ - اعتبار نامه وانیتسوف ۶۹۲
- جنگلهای سواحل بحرخزر و مطامع روسها (۱۳۳۷ ه. ق) ۶۸۸
- ۲۸۰ - جنگلهای سواحل بحرخزر و خوشتاریا (گزارش وزارت امور خارجه به رئیس الوزرا) ۶۹۵
- ۲۸۱ - جنگلهای سواحل بحرخزر و خوشتاریا (مراسله سفارت روس به وزارت امور خارجه) ۶۹۸
- ۲۸۲ - جنگلهای سواحل بحرخزر و خوشتاریا (گزارش اداره کل گمرکات به وزارت مالیه) ۷۰۰
- ۲۸۳ - جنگلهای سواحل بحرخزر و خوشتاریا (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روس) ۷۰۳
- راه آهن مناطق شمالی ایران و مواضع روسها (۱۳۳۷ ه. ق)
- ۲۸۴ - راه آهن ماکو، جلغا و تبریز (نامه وزارت فلاح و تجارت و فواید عامه به وزارت امور خارجه) ۷۰۵
- ۲۸۵ - راه آهن ماکو، جلغا و تبریز (نامه وزارت امور خارجه به وزارت فواید عامه) ۷۰۷
- ۲۸۶ - راه آهن ماکو، جلغا و تبریز (گزارش کارگزاری آذربایجان به وزارت امور خارجه) ۷۰۹
- ۲۸۷ - راه آهن ماکو (گزارش کارگزاری ماکو به کارگزاری کل آذربایجان) ۷۱۱
- ۲۸۸ - راه آهن ماکو، جلغا و تبریز (گزارش کارگزاری آذربایجان به وزارت امور خارجه) ۷۱۳
- ۲۸۹ - راه آهن ماکو، جلغا و تبریز (گزارش کارگزاری ماکو به وزارت امور خارجه) ۷۱۵
- ۲۹۰ - راه آهن ماکو، جلغا و تبریز (دستورالعمل وزارت امور خارجه به کارگزاری تبریز) ۷۱۷

فهرست / بیست و شش

- ۲۹۱ - راه آهن ماکو، جلغا و تبریز (گزارش کارگزاری ماکو به وزارت امور خارجه) ۷۱۹
- ۲۹۲ - راپرت حکومت ماکو در خصوص راه آهن ماکو، جلغا و تبریز (گزارش حکومت ماکو به وزارت فلاح و تجارت و فواید عامه) ۷۲۲
- ۲۹۳ - راه آهن پیله بازار (مراسله سفارت روس به وزارت امور خارجه) ۷۲۶
- ۲۹۴ - راه آهن پیله بازار ۷۲۸
- نهضت جنگل و تلاش برای تخلیه ایران از قوای متجاوزان (۱۳۳۹ - ۱۳۳۸ ه. ق) ۷۲۸
- ۲۹۵ - تقاضاهای دول متفق از دولت ایران بر علیه دولت روس (دستور العمل وزارت امور خارجه به حکومت خراسان) ۷۳۱
- ۲۹۶ - روسها و نهضت جنگل و سوء رفتار نظامیان روس در نواحی شمالی ایران (مراسله نمایندگی مختار دولت جمهوری سوسیالیستی اشتراکی شورای روس در ایران به وزارت امور خارجه) ۷۳۵
- ۲۹۷ - روسها و نهضت جنگل و سوء رفتار نظامیان روس در نواحی شمالی ایران (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روسیه) ۷۳۸
- ۲۹۸ - تجاوز ارتش سرخ به نواحی شمالی ایران (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت جمهوری روسیه) ۷۴۰
- ۲۹۹ - سوء رفتار نظامیان روس در گیلان (مراسله وزارت امور خارجه به سفارت روسیه) ۷۴۲
- ۳۰۰ - نظامیان روس در گیلان (مراسله نمایندگی مختار دولت جمهوری سوسیالیستی اشتراکی شورای روس در ایران به وزارت امور خارجه) ۷۴۴
- نفت شمال در عرصه رقابت شرکتهای آمریکایی (۱۳۴۰ - ۱۳۳۹ ه. ق)
- ۳۰۱ - نفت شمال و سعی شرکتهای آمریکایی در کسب امتیاز آن (گزارش سفارت ایران در لندن به وزارت امور خارجه) ۷۴۶
- ۳۰۲ - نفت شمال و سعی شرکتهای آمریکایی در کسب امتیاز آن (دستورالعمل وزارت امور خارجه به سفارت ایران در لندن) ۷۴۸
- ۳۰۳ - امتیاز خوشتاریا (دستورالعمل مجلس شورای ملی به وزارت امور خارجه) ۷۵۰

پیشگفتار / بیست و هشت

موضوعات مورد علاقه خود را متناسب با نیازهای کشورمان انتخاب کرده به بررسی و تحقیق پردازند و سپس نتایج آن را به یاری واحد نشر اسناد دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی که زیر نظر شورای عالی نظارت بر تدوین و نشر اسناد فعالیت دارد، انتشار دهند.

کتاب حاضر نیز با عنوان «گزیده اسناد دریای خزر و مناطق شمالی ایران در جنگ جهانی اول» که در بردارنده اسنادی از تجاوزات متجاوزان به مناطق شمالی، شیلات، نفت شمال و سایر امتیازات متعلق به مناطق شمالی در فاصله سالهای ۱۳۳۲ ه. ق لغایت ۱۳۴۰ ه. ق می‌باشد، اثری دیگر از مجموعه فعالیتهای واحد نشر اسناد در تبیین و توضیح تاریخ معاصر ایران است که امید دارد مورد استفاده محققان و پژوهشگران تاریخ قرار گیرد.

در پایان، اینجانب از تلاش و زحمات صادقانه جناب آقای «عباس ملکی، معاون آموزشی و پژوهشی» و جناب آقای «محمدحسن کاووسی عراقی، سرپرست واحد نشر اسناد» و آقایان «علیرضا زامتیان و محمد نادر نصیری مقدم، تهیه و تدوین کنندگان این مجموعه» و دیگران که با نهایت درایت اقدام نموده‌اند، تشکر می‌نماید و توفیق آنان را از خداوند متعال مسئلت دارد.

علی اکبر ولایتی

وزیر امور خارجه

و

رئیس شورای عالی نظارت بر تدوین و نشر اسناد

پیشگفتار

برمحققان و ارباب قلم پوشیده نیست که ملل مترقی و پیشرفته جهان رمز موفقیت در مبارزه با سختی‌ها و مشکلات را از بررسی و کنکاش در تاریخ گذشته خویش گرفته‌اند و برای برخورداری از تجربه گذشتگان از تازه‌ترین روشهای تحقیقی تاریخ بهره جسته‌اند. نظر به اینکه هیچ پدیده اجتماعی زاینده یک عصر و زمان نمی‌باشد و سیر تحولات و افزایش قدرت و تکامل، امری تدریجی است. بنابراین تاریخ نمایانگر این تغییرات و آموزنده تجربیات گذشته است.

در بررسی تاریخ بین‌المللی که ملتها و اجتماعات مختلف در آن مشغولند، سیر حوادث است که صحنه‌ها را متحول و دگرگون ساخته و بالطبع سرنوشت افراد و مجامع در زمانها و مکانهای مختلف دستخوش این حوادث شده است و اطلاع از محاسن و معایب نیاکان و گذشتگان و دلایل عظمت و اقتدار و یا انحطاط و انقراض آنان سرمشقی است انکارناپذیر در جهت رشد و تعالی و شکوفایی استعدادهای نسل جوان و رسیدن به آزادی و استقلال و حفظ و حراست از آرمانهای والای آن. لذا، ملاحظه می‌شود که تاریخ از دو اصل کلی جریان و پیوستگی امور تشکیل شده و انتقال آن از نسلی به نسل دیگر غیر قابل اجتناب می‌باشد؛ زیرا ترقی و تعالی و نیک و بد مسائل زندگی حال با تاریخ گذشته مرتبط و به هم پیوسته است و به بیانی دیگر هویت هر فرد و جامعه در گرو گذشته تاریخی آن است.

بنابراین، گذشته از اهمیت تاریخ، روش تحقیقی آن نیز مهم و قابل توجه است؛ بدین معنی که مورخ تحت تأثیر چه عامل یا عواملی آن را به رشته تحریر درآورده است؟ آیا اصل بی‌طرفی و بی‌نظری در آن محفوظ و ملحوظ گردیده؟ و دیگر اینکه از چه راه و روش و متکی به چه اسناد و مدارک تاریخی‌ای به تنظیم آن مبادرت شده است.

به طور کلی امروزه با توجه به روشهای جدید علمی و تکنولوژیکی در کسب اطلاعات و اخبار، اسناد و مدارک تاریخی یکی از مهمترین منابع تحقیق به شمار می‌آیند و از ارزش و اهمیت خاصی برخوردارند. در این راستا، خوشبختانه با فراهم شدن زمینه مطالعه اسناد تاریخی وزارت امور خارجه برای مورخان و محققان، آنها می‌توانند

در اینجا بر خود فرض می‌داند از زحمات آقایان «علیرضا زمانیان» و «محمد نادر نصیری مقدم»، تهیه کنندگان این مجموعه و آقای علیرضا زرگریان که امر نمونه‌خوانی را برعهده داشته‌اند تشکر و قدردانی نماید.

والسلام علی من اتبع الهدی
محمد حسن کاووسی عراقی
سرپرست اداره انتشار اسناد

مقدمه

نگارش کتب تاریخی بر پایه اصول تحقیقی و پژوهشی و مستند به اسناد معتبر از جمله مسائلی است که مورخان و پژوهشگران تاریخ با آن مواجه می‌باشند و در این راستا استفاده از بایگانیهای اسناد داخلی و خارجی و مراجعه به مراکز اسناد ملی، قسمت اعظم فعالیت‌های تحقیقی محققان را تشکیل می‌دهد. در همین ارتباط «واحد نشر اسناد» دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه زیر نظر شورای عالی نظارت بر تدوین و نشر اسناد، افتخار آن را دارد اعلام نماید به منظور تسهیل در امور پژوهشی و تحقیقی پژوهشگران اسناد تاریخی، امر بررسی، تحقیق، تدوین و نشر اسناد تاریخی بایگانی در وزارت امور خارجه را به طور مستمر برعهده گرفته و به توالی و مرور اسناد تاریخی روابط ایران با دولتهای همسایه و غیرهمسایه و اسناد حوادث داخلی دو قرن اخیر ایران را منتشر می‌سازد.

کتاب حاضر با عنوان «دریای خزر و مناطق شمالی ایران در جنگ جهانی اول» نیز یکی از آثار این واحد می‌باشد که حاوی «سیصدوسه» سند در زمینه شروع جنگ جهانی، نقض بی‌طرفی ایران، اشغال و تجاوز به مناطق شمالی و آثار اقتصادی جنگ هم در زمینه‌هایی نظیر «شیلات» و «نفث شمال» است. این اسناد براساس یک سیر تاریخی از سال ۱۳۳۲ لغایت ۱۳۴۰ هجری قمری و برحسب موضوع، تنظیم و تدوین شده است که امید دارد مورد پسند صاحب نظران و پژوهشگران قرار گیرد.

به طور کلی نخستین بار که وزارت امور خارجه در سال ۱۳۳۶ هجری قمری بخشی از اسناد «تحولات جنگ جهانی اول در ایران» را تحت عنوان «کتاب سبز» منتشر ساخت، قدمی هر چند مختصر در زمینه تبیین مسائل دوران مورد نظر برداشته شد؛ اما پس از آن اگر چه تحقیقات و تبعات متعددی صورت گرفت و کتابها و مقالات عدیده‌ای چاپ و منتشر شد لیکن در غالب این آثار به وضعیت نواحی جنوبی ایران در زمان جنگ و تجاوزات انگلیسیها در این مناطق پرداخته شده و شاید بتوان گفت کتاب «دریای خزر و مناطق شمالی ایران در جنگ جهانی اول» نخستین اثری است که اسنادی از این مناطق (از سرخس تا ماکو) در جنگ بزرگ و عالمگیر اول را در اختیار محققان قرار می‌دهد.

به هر ترتیب بدین گونه ناپیره جنگ جهانی اول برافروخته شد و با ورود امپراتوری عثمانی در جنگ به نفع دولت آلمان و اطریش (پاییز ۱۹۱۴ م.) و یک سال بعد اعلان جنگ ایتالیا علیه اطریش، شراره‌ها و تبعات جنگ عالمگیر اول به خاورمیانه و قاره آسیا نیز کشیده شد.^۱

در این زمان ایران که آخرین فرد از سلسله قاجار یعنی سلطان هفده ساله، احمد شاه ضعیف النفس در آن سلطنت می‌کرد و سه هفته بیشتر از تاجگذاری وی نمی‌گذشت طی اعلامیه‌ای که مستوفی‌الممالک رئیس‌الوزرا صادر نمود، بی‌طرفی خود را به طور آشکار به جهانیان اعلام کرد^۲ و جهت احتیاط بیشتر ضمن مراسله‌ای به سفارت‌های روس و انگلیس همسایه‌های شمالی و جنوبی ایران، دولتمردان قاجار تأکید بیشتری بر بی‌طرفی ایران نمودند.^۳ اما این دو استعمارگر پیر و جهانخواه قدیمی که از ابتدای قرن بیستم بر سر مستعمرات خویش تا حدودی به تفاهم و مصالحه رسیده بودند و در مورد ایران نیز که یکی آن را پل دستیابی به آبهای گرم و آزاد جهان می‌دانست و دیگری مانعی برای دستیابی سایر دول به هندوستان فرض می‌کرد، با انعقاد قرارداد ۱۹۰۷ م. بدین توافق دست یافته بودند که ایران را به دو منطقه نفوذ شمالی و جنوبی و یک منطقه بی‌طرف مرکزی تبدیل نمایند و لذا اندکی پس از امضای قرارداد یعنی در سالهای اولیه قرن بیستم به رغم اعتراضهای عدیده دولت ایران و دولتمردان قاجار، هرکدام به نوبه خویش نواحی شمالی و جنوبی ایران را عرصه رقابت، کشمکش و تاخت و تاز خویش قرار داده بودند، با شروع جنگ جهانی اعلام بی‌طرفی ایران را مطابق با منافع خود دانستند؛ لیکن با ورود دولت عثمانی (همسایه ایران) در جنگ، سپاهیان آن دولت در فراسوی مرزهای غربی ایران مستقر شدند و در کردستان وارد خاک ایران گردیدند.^۴ ناامنی در مرزهای شمال غربی ایران گسترش یافت. در چنین وضعیتی دولتین روس و انگلیس حضور نظامی خود را در ایران تقویت کردند.

۱. بکرید به اسناد شماره چهار و پنج کتاب حاضر.

۲. رجوع شود به سند شماره ده کتاب حاضر.

۳. رجوع شود به سند شماره نه کتاب حاضر.

۴. در ۷ ژانویه ۱۹۱۵ م. سپاه دولت عثمانی که در جبهه قفقاز مشغول جنگ با روسها بود از گرفتاری روسها در جبهه لهستان استفاده کرده پاکمک کردها بنای تجاوز به خاک ایران را گذاشت. عثمانیها در بدامر چون اروپا و تبریز را بی‌دفاع دیدند این دو شهر را به تصرف درآورده و به طرف شمال پیشروی کردند. لیکن سه هفته بعد یک فوج سپاه روسی ترکها را شکست داده و نواحی تبریز و ارومیه را از تصرف ایشان خارج ساختند.

مدخل

دوران صلح مسلح که بیش از یک دهه از ابتدای قرن بیستم به طول انجامید و طی آن دول معظم اروپایی با هرچه بیشتر مجهز کردن خود، اروپا را به انباری پراز باروت مبدل ساختند، با قتل ولیعهد اطریش «ارشیدوک فرانسوا فردیناند»^۱ بد دست «گراویلوپرنزیپ»^۲ دانشجوی صربستانی در ۲۸ ژوئن ۱۹۱۴ م. به پایان رسید. چه، با وقوع این قتل و مخالفت صربستان با تقاضای حضور نمایندگان اطریش برای تحقیقات در مورد آن، دولت اطریش به صربستان اعلان جنگی را نمود که سفارت ایران در وین گزارش آن را در سوم رمضان ۱۳۳۲ ه. ق این گونه نوشته است:

«چون صرب شرایط اولتیماتوم اطریش را قبول نکرد، امشب اعلان جنگ شد، همه‌م غریبی در شهر موجود است»^۳.

شش روز بعد از قتل ولیعهد اطریش یعنی در سوم اوت ۱۹۱۴ م. جنگ بزرگی که از سالها قبل مقدمات آن فراهم شده بود، میان دول اتفاق مثلث (فرانسه، انگلستان و روسیه) و دول اتحاد مثلث (آلمان، اطریش و هنگری) آغاز گردید و طولی نکشید که جنبه جهانی به خود گرفت. به غیر از علت صوری قتل ولیعهد مزبور، علل اصلی این نبرد عالمگیر عبارت بودند از:

۱ - رقابت امپراتوریهای اطریش و روسیه تزاری بر سرشبه جزیره بالکان

۲ - اختلاف میان فرانسه و آلمان از سال ۱۸۷۰ م. بر سر تصرف دو ایالت فرانسوی «آلزاس» و «لرن» توسط امپراتوری آلمان.

۳ - توسعه اقتصادی آلمان و رقابتش با کشورهای انگلیس و فرانسه در به دست آوردن بازارهای فروش تولیدات صنعتی.

۴ - رقابت‌های ریشه‌دار مستعمراتی و تسلط بر راههای دریایی مهم میان آلمان، فرانسه و انگلیس.

1. Archduke Franco Ferdinand

2. Gavrilo princip

۳. رجوع شود به سند شماره یک کتاب حاضر.

چنان که روسیه در یک اقدام منفرجه برآن شد تا در آذربایجان با تقویت صمدخان شجاع‌الدوله متحددیرینه خود، نیرویی برضد عثمانی و متحدین محلی آنها بسیج کند. ولی این طرح آنها با موفقیت چندانی روبه رو نشد و با شکست نیروهای شجاع‌الدوله در اوایل صفر ۱۳۳۳ هـ. ق تبریز تحت اشغال نیروهای عثمانی درآمد.

به دنبال نبردهای قوای عثمانی با سپاهیان روس در قفقاز و اهمیتی که دولت انگلیس برای پیشرفت سربازان خود در بین‌النهرین قائل بود و با ملاحظه موقعیت جغرافیایی و استراتژیکی ایران، بار دیگر دولتهای روس و انگلیس با گفتگوهای محرمانه در لندن و پترزبورگ در قرارداد ۱۹۰۷ م. تغییراتی را ضروری دانستند و در پی چند ماه گفتگو میان «سازانوف»^۱ وزیر امورخارجه روسیه تزاری و «سرژرژبوکانان»^۲ وزیر مختار انگلیس در پترزبورگ، در بیستم نوامبر ۱۹۱۵ م. قرارداد تکمیلی میان آن دو امضا شد. در این قرارداد منطقه بی‌طرف ایران (مندرج در قرارداد ۱۹۰۷ م.) جزو منطقه نفوذ انگلیس درآمد و تهران و اصفهان و یزد جزو منطقه نفوذ روس منظور گردید و روسها در مدت جنگ به انجام عملیات نظامی در شمال و غرب ایران مجاز شدند.

در زمانی که دولتهای روس و انگلیس در پشت درهای بسته به مذاکرات محرمانه فوق مشغول بودند، در ایران ریاست دولت را با استعفاء عین‌الدوله، باردیگر مستوفی الممالک برعهده گرفت و وی نیز درصدد برآمد با انجام مذاکرات محرمانه، قراردادی را با دولت آلمان متعقد نماید، اما مقامهای وزارت امورخارجه روس و انگلیس با توجه به نفوذ و فعالیت مأموران آلمانی در ایران و منابع محرمانه کسب خیر که در تهران داشتند، برای جلوگیری از خطر احتمالی در ایران، تصمیم گرفتند پایتخت را تهدید و یا اشغال کنند. به همین منظور نیروهای روسی در اواخر ذیحجه ۱۳۳۳ هـ. ق از انزلی به سوی قزوین رهسپار شده و تاکرج پیش آمدند.

اشغال تهران به وسیله سپاهیان روس هم برای دولت ایران و هم برای مأموران سیاسی آلمان، اطریش و عثمانی خالی از خطر نبود. لذا دولت مرکزی برآن شد تا اصفهان را پایتخت قرار دهد؛ لیکن با مخالفت هیئت وزرا به واسطه تأمین صوری سفارتخانه‌های روس و انگلیس و تهدید احمدشاه از سوی وزرای مختار روس و انگلیس به این که در صورت ترک پایتخت، تاج و تخت را از دست خواهد داد، دولت مستوفی تهران را تخلیه نمود. اما جمعی از نمایندگان مجلس و مجاهدین و ژاندارمها که به قم مهاجرت نموده

بودند حاضر به مراجعت نشده و کمیته‌ای به نام «کمیته دفاع ملی» تشکیل دادند. لیکن با حمله قوای روسی به مهاجرین، اعضای کمیته دفاع ملی به کرمانشاه عقب‌نشینی کردند و در آنجا حکومت موقتی را تشکیل دادند. بدین ترتیب ایران در ۱۳۳۵ هـ. ق دارای دو حکومت داخلی شد: یکی حکومت مرکزی در تهران و دیگری حکومت مهاجرین که برای خود رئیس‌الوزرا، وزیر مالیه و وزیر جنگ و غیره معین کرده کرمانشاه را مرکز خود قرار دادند.

با سقوط دولت مستوفی، فرمانفرما مأمور تشکیل کابینه گردید. وی در دوران صدارت خود با وزرای مختار روس و انگلیس موافقتنامه‌ای را امضا کرد که به موجب آن مقرر گردید قوای قزاق تا حدود یک لشکر یازده هزار نفری افزایش یابد، به جای ژاندارمری مشهور به طرفداری از آلمان، انگلستان نیرویی به نام تفنگداران جنوب ایران (پلیس جنوب) تأسیس نماید که تعداد آن در حدود هشت هزار نفر افراد داوطلب ایرانی و هندی باشد که تحت نظر افسران انگلیسی انجام وظیفه نمایند و دو دولت همسایه تعهد کردند ماهانه دویست هزار تومان برای نگهداری قوای مزبور به ایران کمک کنند.

متعاقب امضای این موافقتنامه ژاندارمری منحل گردید و کلیه افسران سوئدی و ایرانی آن که به طرفداری از آلمان شهرت داشتند برکنار شدند و برای حفاظت راهها نیرویی مرکب از سه هزار نفر از بقایای ژاندارمها به نام امنیه تشکیل گردید. از این تاریخ اوضاع سیاسی ایران به نفع متفقین تغییر کرد و دولت مرکزی ایران از وضع بی‌طرفی مطلق به حالت بی‌طرفی متمایل به متفقین درآمد.

در این سالها روسها، انگلیسها و عثمانیها کشور ایران را میدان جنگ قرار داده انواع خسارتهای جانی و مالی به بار آوردند. در جنوب تنگستانها و دشتستانها با کمال رشادت با انگلیسها و خصوصاً پلیس جنوب به فرماندهی ژنرال سرپرسی سایکس^۱ مبارزه می‌نمودند و در مغرب ایلات سنجایی، کلهر و سایر عشایر مردانه؛ با روسها می‌جنگیدند. اما با پیشرفت انگلیسها در عراق و سقوط بغداد و عقب‌نشینی قوای عثمانی و پیشروی سپاهیان روس در غرب ایران، حکومت موقتی مهاجران از هم پاشید و سران حکومت همراه سپاهیان عثمانی به کربوک و موصل و سپس به استانبول مهاجرت کردند.

در تهران حکومتهای دست‌نشانده فرمانفرما، محمدولی‌خان سپهدار اعظم و

1. Sazanov

2. Sir Goerge Boukanaan

و ثوق‌الدوله هر یک برای مدت کوتاهی بر سرکار آمدند و این صدراعظم اخیر در بدو امر از خدمات سایکس برای اعاده نظم و قانون در جنوب تقدیر کرد و پلیس جنوب را به رسمیت شناخت. اما با وقوع انقلاب روسیه در اکتبر ۱۹۱۷ م. و قدرت‌یابی بلشویکها، فرمان تخلیه ایران از سوی دولت جدید شوروی صادر شد و دولت انقلابی روسیه ضمن ابطال کلیه امتیازات دوره تزاری، در سوم مارس ۱۹۱۸ م. در «برست لیتوسک»^۱ با آلمان پیمان متارکد جنگ را امضا کرد و طی آن طرفین بر تخلیه ایران از قوای روس و عثمانی موافقت نمودند. کار تخلیه ایران از قوای روسی که از پاییز ۱۹۱۷ م. آغاز شده بود در آخر مارس ۱۹۱۸ م. به پایان رسید و قسمت عمده نیروهای تزاری شمال و غرب کشور را تخلیه کردند.

گفتنی است خروج تدریجی نیروهای روسیه از ایران اگرچه با اغتشاش و بی‌نظمی کامل و غارت بسیاری از روستاهای مسیر بازگشت آنها توأم بود ولی در درازمدت تأثیر مهمی بر تحولات سیاسی ایران نهاد. چراکه هرچند اینک دیگر سخن چندانی از حفظ بی‌طرفی ایران نبود؛ ولی شور و شوق تازه‌ای برای احقاق حقوق از دست رفته و اعاده استقلال کشور مطرح شد. بسیاری از شخصیتها و گروههای سیاسی کشور که در این مدت فعالیت چندانی نداشتند از نو به تکاپو افتاده و سخن از الغای قرارداد ۱۹۰۷ م. و تجدید نظر در بسیاری از معاهدات تحمیلی سالهای اخیر را به زبان می‌آوردند. در شمال ایران نیروهای جنگلی به تدریج قدرت می‌یافتند و در تهران نیز بیگانه ستیزی زمانه به صورت تشکیل مجامعی چون «کمیته مجازات» تبلور می‌یافت.

در چنین آشفته بازاری انگلیسیها که مترصد بودند جانسین نیروهای تخلیه شده در شمال گردند، با مقاومت دلاورانه ایرانیان وطن پرست، به مقصود شوم خود نایل نشدند. توضیح آن که دولت بریتانیا برای پرکردن جای خالی نیروهای روسیه از یک سو در اواخر صفر ۱۳۳۶ ه. ق تأمین هزینه نیروی قزاق را برعهده گرفت و در اواخر ربیع‌الاول همان سال نیز نخستین بخش از نیروهای نظامی خود را از بین‌النهرین به قصر-شیرین گسیل داشت و از آنجا که اینک با فروپاشی اقتدار روسیه، مهمترین خطری که موقعیت بریتانیا را تهدید می‌کرد امکان رخنه و دستیابی نیروهای آلمان و عثمانی از طریق قفقاز و مناطق شمالی ایران بر مرزهای شمال غربی هند و افغانستان بود؛ در واقع در این مرحله صحنه رویارویی قدرتهای متخاصم به تدریج رو به شمال ایران و حتی فراسوی

1. Brest Litovsk

مرزهای شمالی کشور منتقل می‌شد. بدین گونه در اواسط ربیع‌الثانی ۱۳۳۶ ه. ق نیروهای جنگلی که قدرت بسیار گرفته بودند مانع از حرکت قوای اعزامی بریتانیا به باکو شدند. لیکن عاقبت در اوایل شوال ۱۳۳۶ ه. ق نیروهای انگلیسی تحت فرماندهی ژنرال «دنسترویل»^۱ در پی زد و خوردهایی چند با نیروهای جنگلی، بندرانزلی را اشغال کرده و پس از مدتی وارد باکو شدند. ولی در قفقاز برنامه انگلیسیها برای پیشروی از حدود آستارا به مناطق شمالی ایران با موفقیت چندانی روبه رو نشد.

دولت عثمانی در اواخر محرم ۱۳۳۷ ه. ق و دولت آلمان نیز پس از حدود دو هفته شرایط ترک محاصره را پذیرفتند. بدین گونه سرانجام جنگ جهانی اول پایان گرفت و پیمان متارکه آن در ۱۱ نوامبر ۱۹۱۸ م. میان نمایندگان آلمان و متفقین در پاریس امضا شد و عهدنامه صلح ورسای در ژانویه ۱۹۱۸ م. موجب تحولات و تغییرات عمده‌ای در سطح جهان گردید. اما هیئت نمایندگی ایران در این کنفرانس صلح که برای تعیین مرزهای کشورهای اروپایی بعد از جنگ و ترتیب صلح با آلمان و متحدین آن و مسئله غرامات با حضور ویلسون رئیس‌جمهور امریکا تشکیل شده بود، به رسمیت شناخته نشد و تقاضاهای ایران که به شرح ذیل بود مورد توجه واقع نگردید.

۱- ابطال پیمان ۱۹۰۷ م. بین روس و انگلیس راجع به ایران.

۲- لغو کاپیتولاسیون و گاردهای کنسولی در ایران.

۳- پس گرفتن اراضی ماورای خزر، مرو، خیوه، قفقاز، دربند، ایروان، باکو و کردستان تا رود فرات از روسیه و عثمانی و واگذاری آن به ایران.

باری جنگ جهانی اول پایان پذیرفت. ولی حضور نیروهای نظامی بریتانیا در ایران ادامه یافت؛ زیرا مسئله مقابله با اقدامات آلمان و عثمانی بتدریج به مقابله با بلشویسم تبدیل شد و به دنبال تلاش برخی از مقامات سیاسی انگلستان چون لرد کرزن، قراردادی میان سرپرسی کاکس^۲ وزیر مختار انگلیس در تهران با و ثوق‌الدوله رئیس‌الوزرا در نهم اوت ۱۹۱۹ م. منعقد گردید که تمام ایران را از هر حیث در منطقه نفوذ انگلیس قرار می‌داد و در واقع طبق آن ایران به نفوذ و تفوق انگلیس در ایران صحه می‌گذاشت. این قرار داد یا «قبالة فروش ایران» را شاید به تعبیری بتوان از نتایج جنگ به حساب آورد که در کنار امتیازات شیلات، نفت، راه‌آهن و غیره وضع اقتصادی ایران بعد از جنگ خانمانسوز اول را رقم می‌زد. چنان وضعیت اقتصادی که در کتاب حاضر سعی شده است

1. Dunsterville
2. Sir Percy Cox

سی و هفت

با ارائه اسنادی از آنها در کنار اسناد جنگ براساس توالی تاریخی به تبیین تقریبی آن پرداخت.

علیرضا زمانیان - محمدنادر نصیری مقدم
اداره انتشار اسناد

www.tabarestan.info
تبرستان

شماره سند: ۱

فرستنده: سفارت ایران در وین

گیرنده: وزارت امور خارجه

موضوع: اعلان جنگ اطريش به صربستان (سواد)

تاریخ: ۳ رمضان ۱۳۳۲

نمره: ۴۹۶

استخراج رمز وینه

چون صرب شرایط اولتیماتوم اطريش را قبول نکرد امشب اعلان جنگ شد. همهمه
غریبی در شهر موجود است. مصطفیٰ

حاشیه:

اداره دول غیر مجاوره.

وزارت امور خارجه

اداره دائره

مورخه ۳ رمضان ۱۳۳۲

نمره ۴۹۶

سببه

استخراج رمز وینه
چون صرب شرایط اولتیماتوم اطريش را قبول نکرد امشب اعلان
شده همهمه غریبی در شهر مجاوره است مصطفیٰ

اداره دول غیر مجاوره

۴۹

وزارت امور خارجه

آرامگاه نوری

اداره دائره

مورخه ۱۱ آبان ۱۳۳۲

نمره ۵۲۱

شماره

مذاکره دولت آلمان بروست روسیه التیماتم دوازده روز
 مهلت داده بود که روسیه عقب را معروف کند چون
 روسها رد کرده اند آلمان عهدین عقب بروست روسیه
 نموده است و روسیه ظاهراً امپراطور مسکو است که آنجا
 عهدین عقب بنده نفع آلمان عقب برود

۶۹

تیمار امور دولت در دست بوده

شماره سند: ۲

فرستنده: سفارت ایران در پترز بورغ

گیرنده: وزارت امور خارجه

موضوع: اعلان جنگ آلمان به روسیه (سواد)

تاریخ: ۱۱ رمضان ۱۳۳۲

نمره: ۵۲۱

استخراج رمز پترز بورغ

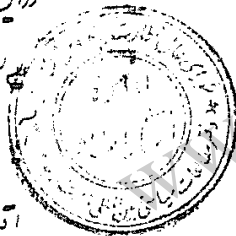
امروز دولت آلمان به دولت روسیه التیماتم و دوازده ساعت مهلت داده بود که تهیه
 جنگ را موقوف بکند و چون روسها رد کرده اند آلمان اعلان جنگ به دولت روسیه نموده است.
 می گویند ظاهراً امپراطور مسکو است که آنجا اعلان جنگ بکند. سفیر آلمان امشب می رود.
 نمره ۷۵ اسحق

حاشیه:

- تاریخ اصل تلگراف اول اوت بوده است.

۱۱ اردیبهشت
۱۳۳۲
لايه

آقای معاون وزارت امور خارجه دولت عليه ايران
آقای معاون وزارت امور خارجه دولت عليه ايران

در این تاریخ انتشار مجدد این امر در اول اردیبهشت سال ۱۳۳۲
در وقت بیخبر در این انتشار به طرف دولت ایران
اقدام دبیرستان خواهد کرد. همچنین از نتیجه اقدامات
دولت علیه راجع دعوتی که در اول اردیبهشت سال ۱۳۳۲
از ایران در جواب دولت ایران این دعوتی که در اول اردیبهشت
که به فرموده
در این انتشار عالی دولت در این وقت گذر خواهد شد
مکان این امر در دولت جهت ثبات تمام ایران
دولت علیه قرائت در وقت این نامه جواب
این خبر است
تتمه

اداره دولتی
دوره ۱۳۳۲

آقای معاون وزارت جلیله امور خارجه دولت علیه ایران

آقای معاون

در این موقع اغتشاش و جنگ فی مابین دول اروپ بدیهی است سفارت علیه را در موقع
از اقدام دولت علیه مسبوق خواهند فرمود که آیا دولت علیه در این اغتشاش بی طرف خواهد
ماند و یا اقدام و جنبش خواهد کرد. همچنین، از نتیجه اقدامات دولت علیه راجع به مداخله
قونسولهای روس و اخراج قشون روس از ایران و جواب دولت روس این سفارت را مطلع
خواهند فرمود که بی خبر نماند.

در این اغتشاش حالیه دولت روس خیلی سخت گرفتار شده است و گمان این است که در
صورت جدیت و ثبات قدمی اولیای دولت علیه حتی المقدور دولت روس نتواند جواب
نامساعدی بدهد.

زیاده چه عرض نماید محمود!

حاشیه:

- اداره دول غیر مجاوره روز ۲۱ ذی قعدة به کابینه رسیده.

شماره سند: ۴

فرستنده: سفارت ایران در وینه

گیرنده: وزارت امور خارجه

موضوع: اعلان جنگ

تاریخ: ۱۳ رمضان ۱۳۳۲

نمره: —

مقام منبع وزارت جلیله امور خارجه

اخبارات و وقایع به قدری زیاد و مختلف است که ممکن نیست تمام آنها را به عرض برساند. همین قدر مختصراً خاطر اولیای دولت علیه را از نکات عمده و مهمه مستحضر می‌دارد. بعد از اینکه دولت آلمان و فرانسه رسماً اعلان جنگ به یکدیگر دادند و سفرای خود را احضار نمودند و اقدامات خصمانه شروع شد وزیر امور خارجه انگلیس در پارلمان اظهار داشت که دولت انگلیس خیال دارد که حتی الامکان داخل در نزاع نشده و خود را بی طرف نگاه بدارد به شرط اینکه بی طرفی دولت بلژیک را که دولت بریتانیای کبیر ضامن آن است محترم شمرده و هیچ‌گونه اقدام خصمانه‌ای که به استقلال آن دولت سکنه وارد بیاورد نه نمایند [نمایند]. دولت فرانسه که بی طرفی بلژیک را صرفه خود می‌دانست فوراً قبول این مسئله را نمود. ولی دولت آلمان چون می‌دانست که اگر قشون خود را از راه بلژیک بتواند داخل خاک فرانسه نماید بواسطه اینکه دولت فرانسه در آن سرحدات استحکام و قلاع نظامی عمده ندارد به آسانی و در مدت قلیلی می‌تواند پاریس را متصرف گردد.

لهذا، با وجود نطق وزیر امور خارجه دولت انگلیس در پارلمان، دیروز صدراعظم آلمان در مجلس مبعوثان اظهار می‌دارد که هرچند داخل نمودن قشون در خاک بلژیک برخلاف قوانین است ولی چون ممکن است که اگر بخواهیم بی طرفی دولت بلژیک را مراعات [مراعات] نماییم

برای قشون ما اسباب زحمت کلی فراهم شود. لهذا، دولت امپراطوری امروز از دولت بلژیک خواستار شد که اجازه عبور قشون دولت آلمان را از خاک خود به خاک فرانسه بدهد و دولت امپراطوری در مقابل، وعده و قول می‌دهد که ابدأ برضد استقلال آن دولت اقدامی نه نماید [نمایند] و چون دولت بلژیک این تمنای دولت امپراطوری را نپذیرفت دولت امپراطوری مجبور گردید که وزیر مختار خود را از دربار بروکسل خواسته و به قوه قهریه قشون خود را داخل و از خاک آن دولت بگذراند.

صدراعظم دولت آلمان در ضمن اظهار می‌دارد که قشون ما شاید تا حال داخل سرحد بلژیک شده باشد. ولی امیدواریم که بعد از پیشرفت جنگ اصلاح این امر را بتوانیم به‌نماییم [بنماییم]. چند ساعتی بعد از این نطق صدراعظم آلمان، سفیر دولت انگلیس در برلن از وزیر خارجه آن دولت در این خصوص توضیحات می‌خواهد. در مقابل به او جواب داده می‌شود که دولت امپراطوری مجبور بود که این اقدام را برای پیشرفت مقاصد نظامی خود به‌نماید [بنماید]. سفیر انگلیس خارج شده و دیشب در ساعت هفت مجدداً به وزارت خارجه آلمان رفته اعلان جنگ دولت متبوعه خود را اخطار و مطالبه تذکره خود را می‌نماید.

از این قرار ملاحظه می‌شود که دولت آلمان عجتاً در مقابل چهار دولت بزرگ ایستاده و مشغول جنگ می‌باشد و ممکن است که در خود قوه پیش بردن یک چنین اقدامی را دیده که با کمال جرئت [جرأت] و جسارت شروع و با وجود نطق وزیر امور خارجه انگلیس باز دست از انجام مقصود خود بر نمی‌دارد.

حالا دولت انگلیس نیز داخل در میدان محاربه شد ولی از دولت ایتالیا هنوز خبری نیست و تاالساعه نمی‌دانیم که چه مسلکی اختیار خواهد نمود گویا که در این موقع دیگر بی طرف نمانده از متحدین خود کمک نماید.

این داخل شدن دولت انگلیس و جنگ دریایی که عنقریب شروع خواهد شدن اهمیت زیادی برای دولت امریکای شمالی و تجارت عمده آن دولت با دول اروپا دارد و چنانکه دیروز

دولت اتازونی اعلان نموده گویا به کشتیهای تجارتهی دول اروپا اجازه آن دولت که در تحت بیرق امریکا در دریاها کشتی رانی نمایند. از طرف دیگر، دوستی و تمایل دولت امریکای شمالی به طرف ملت و دولت آلمان از قدیم معلوم است و دور نیست که جنگ دریایی دولت انگلیس با دولت آلمان سبب شود که دولت امریکا نیز داخل شده و در این صورت مستملکات کانادای دولت انگلیس بی خطر نخواهد بود. دولت اتازونی مدتها انتظار یک همچو فرصت و موقعی را داشت تا چه ظهور نماید.

دولت اطریش تا امروز رسماً اعلان جنگ به دولتین روس و فرانسه نه نموده [نموده] است. ولی از قرار اطلاعات اخیره گویا فردا چهارشنبه ششم اوت عذر سفرای دولتین مذکورترین را بخواهد. دولتین عثمانی و رومانی جداً مشغول فراهم آوردن قشون می باشند. داردائل و بسفور برای عبور و مرور سفاین بسته شد و دولت رومانی در مقابل روس که قصد گذشتن از خاک آن دولت و حمله بردن به مجارستان را خیال دارد تهیه مقدار کلی قوای نظامی می کند. در این موقع دولت روس هم می خواهد مثل دولت آلمان که از خاک بلژیک به جهت استیلای فرانسه جبراً عبور می کند با رومانی رفتار نماید.

از جنگ اطریش و صرب به هیچ وجه خبری که صحیح و رسمی باشد ممکن نیست بدست آورد و گویا مقاومت صربستان دیگر چندان طولی نخواهد کشید. از جنگ روس و آلمان نیز تاکنون موافق اخبار روزنامهجات هر اتفاقی افتاده پیشرفت با آلمانها بوده و چند شهر را گرفته مشغول پیش رفتن می باشند. به قدری از طرف دولت اطریش برای حفظ اسرار جنگی سختگیری به روزنامهجات و اخبار تلگرافی و کتبی می شود که بالاتر از آن امکان ندارد. تلگرافات و نوشتجات سفارتخانه ها را هم اگرچه قبول می کنند ولی ابدأ اطمینان به فرستادن آنها نیست و درحقیقت در این شهر بزرگ محصور شده ایم زیرا نه می توان خارج شد و نه داخل و نه ممکن است مخابرات کتبی و تلگرافی نمود. درهرحال، بنده برحسب تکلیف و وظیفه خود راپورتها را به طور روزانه عرض می کنم و چون از راه روسیه و راههای دیگر نمی توان فرستاد

شاید اگر ممکن شد و اطمینان پیدا نمودم به توسط سفارت کبرای دولت علیه مقیم اسلامبول ارسال دارم. عجالتاً وضع این طور است. اطلاعاً عرض شد. امضاء: مصطفی

مجدداً عرض می شود که بعد از ختم راپورت مراسله [ای] رسمی از وزارت خارجه اطریش و مجارستان به سفارت دولت علیه رسید که سفیر کبیر خود مقیم پترزبورغ را مأمور کرده اند که به دولت اظهار دارد که به مناسبت اقدامات تهدیدآمیزی که از طرف آن دولت در موقع جنگ اطریش و مجارستان ابراز می شود و به جهت اینکه دولت روس با دولت آلمان مشغول جنگ و مخاصمه است. علیهذا، دولت اطریش و مجارستان هم خود را با دولت روس در حال حرب و مخاصمه فرض می نماید، و وزارت امورخارجه خواهش کرده است مراتب را فوراً به دولت علیه ایران اطلاع بدهد. بنابراین، ده دقیقه قبل مراتب را با تلگراف رمز معروض داشت. چون سفارت دولت علیه روبروی سفارتین روس و آلمان واقع است مشاهده می شود که در سفارت روس مشغول تدارک حرکت می باشند. در این مدت به واسطه های و هوی مأمورین پلیس سواره و پیاده که هم به عنوان حفظ سفارت و هم برای تجسس و تفحص حالات مأمورین سفارت روس و اشخاصی که داخل و خارج می شوند در کوچه سفارت در حرکت هستند آسودگی و استراحت سلب گردیده است. زیاده عرضی نیست. امضاء: مصطفی^۱

معاونت و نظارت

۱۳۳۲ خرداد ماه ۱۳۳۲

تعمیر و بازسازی

بمبارت و در واقع بهترین زمان و فرصت است که تعمیرات اساسی را در این زمان انجام دهیم و تعمیرات اساسی را در این زمان انجام دهیم

در این باره باید گفت که تعمیرات اساسی در این زمان انجام دهیم و تعمیرات اساسی را در این زمان انجام دهیم

بمبارت و در واقع بهترین زمان و فرصت است که تعمیرات اساسی را در این زمان انجام دهیم و تعمیرات اساسی را در این زمان انجام دهیم

کتاب اطراف و محرم همو غیر از جمع درین شهر جنیت است و درگاه تاج دولت بهرستان و در روز پنجشنبه
روز دوازدهم نیز تا کنون بران چهار روز است هر انقضای چهار روزت با اینها هم در مینه از ناگرمه شهر تهران
تعداد از طرف دولت اطراف از مصلحتی که در این روزهاست در چهار طرف با دیگر همو که با دروزان
و کله خلاد و در کتابت تعداد همو را هم در این شهر نوشته اند اما این که در کتابت اینهاست در وقت
نیز در کتابت همو را هم در این شهر نوشته اند اما این که در کتابت اینهاست در وقت
نیز در کتابت همو را هم در این شهر نوشته اند اما این که در کتابت اینهاست در وقت
نیز در کتابت همو را هم در این شهر نوشته اند اما این که در کتابت اینهاست در وقت

محمد

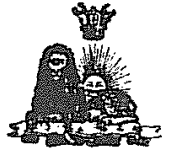
میرزا محمدتقی که به نام دادیست برین روزهاست فایده او این است که در کتابت
در کتابت اینهاست در وقت
نیز در کتابت همو را هم در این شهر نوشته اند اما این که در کتابت اینهاست در وقت
نیز در کتابت همو را هم در این شهر نوشته اند اما این که در کتابت اینهاست در وقت
نیز در کتابت همو را هم در این شهر نوشته اند اما این که در کتابت اینهاست در وقت

شماره سند: ۵
فرستنده: سفارت ایران در پترزبورغ
گیرنده: وزارت امور خارجه
موضوع: اعلان جنگ اطریش به روسیه (سواد)
تاریخ: ۱۶ رمضان ۱۳۳۲
نمره: ۵۴۳

استخراج رمز پترزبورغ

دولت اطریش دیروز به روس اعلان جنگ رسمی داد. ایتالی بی طرف مانده پس
یک طرف انگلیس، فرانسه، بلژیک، روس [و] از طرف دیگر آلمان و اطریش در جنگ می باشند.
اطریش در حدود صرب غالب قشون خود را به طرف روس حرکت می دهد. انگلیس به هم زدن
بی طرفی بلژیک را بهانه کرده به آلمان اعلان جنگ کرد. تصور می شود جنگ بحری عنقریب
صورت بگیرد. نمره ۷۹ اسحق^۱

۱. با یگانگی اسناد وزارت امور خارجه، سال ۱۳۳۲ ه. ق، کارت ۶۶، دوسیه ۱.

وزارت امور خارجه

اداره دایره

مورخه عوامان ۲۲

شماره

نمره ۵۴۳

اسناد وزارت امور خارجه

بیت اولیٰ بروز برس عهدن حب سواد اللیٰ به طرف تهنه
 سید کوف بهر فرشته برت روس از طرف کمالان و اولیٰ
 در عتب چینه اولیٰ در مدد ضرب نجاب گوش خود را بوف
 روس حرکت میدید گفتس بهم زدن به طرف بلبل راهمان کرده
 بالان عهدن گفتس که تو تصور شدی گفتس که بر تو چه مهری بود
 ۷۹

۹۹
 ۱ دور در

شماره: ۶

فرستنده: قونسولگری بادکوبه

گیرنده: قونسولگری تفلیس

موضوع: روسها در بادکوبه

تاریخ: یک ذیقعه ۱۳۳۲

نمره: ۱۴۸۸

مقام عالی ژنرال قونسولگری تفلیس

از عبودتهای گنجه و قرهباغ و داغستان بلاد قفقاز و غیره که مقرر شده پنج فوج سواره داوطلب با مخارج خودشان جمع آوری شده و عازم میدان جنگ بشوند و مشغول اند که این از اشخاص داوطلب که در کلیه مسلمان بودند باشد مرتب نموده و هرچه زودتر روانه نمایند و این اقدام و فداکاریهای مسلمانها در انتظار روسها خیلی اهمیت پیدا کرده و موجب نهایت درجه موجب خوشنودی و رضایت ایشان شده؛ لهذا به عموم مسلمانها از طرف حکومتها و ملت روسیه سبب شده که با چشم خوب نگاه نموده و با نهایت مهربانی رفتار می نمایند و به جهت ترتیب یک اداره ریاضخانه و جراحی برای این افواج مبلغ یکصد و بیست هزار منات لازم بود که تهیه شود. برای انجام دادن این مسئله جناب فرخ بیک وزیر اوف را معین و منتخب نموده به بادکوبه فرستاده بودند و ایشان هم بعد از ورود بادکوبه در دوسه مجلس مبلغ دویست هزار منات از بادکوبه ها جمع آوری نمودند که مبلغ یکصد و بیست هزار منات او را برای ترتیب و تهیه لوازمات ریاضخانه و جراحی افواج مزبور داده شده و شصت هزار منات او را هم در بادکوبه یک ریاضخانه که دارای یکصد عدد تخت بوده باشد به جهت پرستاری مجروحین خرج شود. به جهت استحضار خاطر مبارک عرض شد. الامر اجل مطاع. امضا: داود. سجع مهر: دفتر ژنرال قونسولگری تفلیس نمره ۱۲۷۹

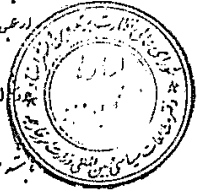
قونسولگری دولت علیہ

ایران
در بادکوبه

بتاریخ ۱۱ برص ۱۳۳۲

نمره ۱۵۰۱

ضمیمه

مقام عالی ژنرال قونسولگری تفلیس

در عذر منکره و تره باغ و در اعتراف و لغو قضا و غیره که مقرر شده است هیچ فرج داده و این
چون این هیچ ادر شمره و در مهربانی نسبت فرزند مشمول اند و مهربانی از نام و این فرزند و این
بسته ترست شمره و در هر چه در خود را در نام و این ادرام و در کارها و این است و در این
اهمیت به ادره و در هر چه نسبت در هر چه نسبت و این است و این است و این است
حکومت ادرام و در هر چه نسبت در هر چه نسبت و این است و این است و این است
بیکلداره و این است و در هر چه نسبت در هر چه نسبت و این است و این است و این است
دفتر ژنرال قونسولگری تفلیس
۱۲۷۹
نمره ۴

شماره سند: ۷

فرستنده: قونسولگری بادکوبه

گیرنده: قونسولگری تفلیس

موضوع: جنگ روس و عثمانی در ایران

تاریخ: ۱۰ ذیقعدہ ۱۳۳۲

نمره: ۱۵۰۱

مقام عالی ژنرال قونسولگری تفلیس

چنانکه خاطر مبارک مسبق می باشد که دولت روسیه هر قدر که در شهر بادکوبه و
اطراف و توابع بادکوبه قشون ردیفی که داشتند همه را جمع کرده از سرحد ایران به طرف خوی و
ارومیه به مقابل قشون عثمانی فرستاده اند. به موجب کاغذ و مراسلاتی که از طرف صاحب
منصبهای قشون روسیه در این جا به ادارات و کسان خود می رسد منتهای رضایت و خوشنودی
از اهالی ایران و از مهربانی و محبت آنها نسبت [نسبت] به خودشان داشته و کمال رضامندی از
رفتار و سلوک ایشان دارند. الامر اجل عالی مطاع، امضاء: داودا سجع مهر: دفتر ژنرال
قونسولگری تفلیس نمره ۱۲۷۵

شماره سند: ۸

فرستنده: وزارت امور خارجه

گیرنده: سفارت‌های روسیه و انگلستان

موضوع: اعلام بی‌طرفی ایران در جنگ

تاریخ: ۱۲ ذی‌قعدة ۱۳۳۲

نمره: ۳۱۶۷/۲۹۸۹

مراسله به سفارتین روس و انگلیس

در این موقع که متأسفانه نایره جنگ مابین دول اروپا مشتعل گشته، اولیای دولت متبوعه دوستدار مصمم شده‌اند که پولتیک بی‌طرفی اتخاذ و از هرگونه وقایعی که ممکن است در حدود این دولت علیه موجب انقلاب شود احتراز نمایند. و به طوری که برخاطر دقایق شناس آن جناب جلالتماب پوشیده نیست اولین وسیله مهم لازمه که اسباب موفقیت دولت متبوعه دوستدار در اجرای این نیت خواهد بود این است که اولیای دولت بهیه روسیه (چنانکه مکرر وعده داده‌اند) باقتضای حسن روابط همجواری قشون خود را از خاک ایران احضار و نقطه نظر اولیای دولت متبوعه دوستدار را تأیید فرمایند. به اطمینان احساسات خیرخواهانه که در آن جناب جلالتماب سراغ دارد امیدواری کامل حاصل است که با اسرع وسایل این نیت اولیای دولت متبوعه دوستدار را به استحضار مقامات مقتضیه رسانیده موافقت اولیای دولت متبوعه خود را با نظریات اولیای امور ایران تحصیل و اولیای دولت دوستدار را از این حیث متشکر فرمایند. در خاتمه لازم می‌داند خاطر مودت ذخایر آن جناب دوستان استظهاری را به این نکته متوجه سازد که جناب سفیر کبیر عثمانی مقیم طهران صریحاً اظهار داشته‌اند در صورتی که دولت متبوعه دوستدار بی‌طرفی خود را در این موقع اعلان نمایند، اولیای دولت عثمانی بی‌طرفی ایران را کاملاً رعایت خواهند نمود. با انتظار نتیجه اقدامات حسنه آن جناب جلالتماب

قونسولگری دولت علیة

ایران

در بادکوبه

بناریخ: ۱۰ فروردین ۱۳۳۲

نمره: ۱۵۱۰

ضمیمه

بسم الله الرحمن الرحیم
 جناب سرکار قونسولگری دولت علیة ایران در بادکوبه
 قشون روسیه در حدود ایران را از خاک ایران احضار و نقطه نظر
 اولیای دولت متبوعه دوستدار را تأیید فرمایند. به اطمینان احساسات
 خیرخواهانه که در آن جناب جلالتماب سراغ دارد امیدواری کامل حاصل
 است که با اسرع وسایل این نیت اولیای دولت متبوعه دوستدار را
 به استحضار مقامات مقتضیه رسانیده موافقت اولیای دولت
 متبوعه خود را با نظریات اولیای امور ایران تحصیل و اولیای دولت
 دوستدار را از این حیث متشکر فرمایند. در خاتمه لازم می‌داند
 خاطر مودت ذخایر آن جناب دوستان استظهاری را به این نکته
 متوجه سازد که جناب سفیر کبیر عثمانی مقیم طهران صریحاً
 اظهار داشته‌اند در صورتی که دولت متبوعه دوستدار بی‌طرفی
 خود را در این موقع اعلان نمایند، اولیای دولت عثمانی
 بی‌طرفی ایران را کاملاً رعایت خواهند نمود. با انتظار نتیجه
 اقدامات حسنه آن جناب جلالتماب

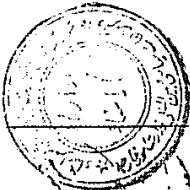

قونسولگری دولت علیة ایران

سر ۱۹۷۶

احترامات فایقه را تجدید می نماید. [محمدعلی علاء السلطنه] ۱.
اصل این نامه با امضای محمدعلی علاء السلطنه وزیر امور خارجه ارسال شده است. ۲.

وزارت امور خارجه
تاریخ: ۱۳۳۳
شماره: ۵
موضوع: ...

کتابخانه: ...
موضوع: ...
شماره: ...

بسم الله الرحمن الرحیم
 اینک در تاریخ ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

۱. بایگانی اسناد وزارت امور خارجه، سال ۱۳۳۲ ه. ق. کارتن ۶۶، دوسیه ۵.
۲. در مورد پاسخ این مراسله رجوع شود به سند شماره ۹.

شماره سند: ۹

فرستنده: وزارت امورخارجه

گیرنده: سفارت روس

موضوع: تقاضای رجعت قشون روس از ایران

تاریخ: ۱۲ ذیحجه ۱۳۳۲

نمره: ۳۶۲۶/۳۷۴۶

به سفارت روس

در تعقیب مراسله مورخه ۱۲ ذیقعه نمره ۳۱۶۷/۲۹۸۹ دایر به تصمیم اولیای دولت متبوعه دوستدار در اعلان بی طرفی در موقع جنگ اروپا و اتخاذ وسایل لازمه این بی طرفی و در جواب مراسله محترمه آن جناب جلالتماب مورخه ۱۶ ذیقعه نمره ۱۴۷، راجع به عدم امکان فعلی رجعت قشون دولت بهیه روسیه خاطر مودت ذخایر آن جناب دوستان استظهاری را قرین استحضار می دارد که چون این تقاضای دولت متبوعه دوستدار مبنی بر مواعید مکرره دولت بهیه روسیه و منظور این بود که در صلاح دولتین روس و ایران از هرگونه وقایع ناگوار در حدود این دولت علیه احتراز شود اولیای دولت دوستدار عدم موافقت اولیای امور روسیه را بنیات خیرخواهانه خودشان با کمال تأسف تلقی نمودند. اینکه لزوم اقامت قشون دولت بهیه را برای امنیت رعایای خارجه تصور فرموده اند لازم است توجه آن جناب دوستان استظهاری را به این نکته جلب نماید که قبل از ورود قشون آن دولت بهیه به آذربایجان ابدأ نسبت به رعایای خارجه سوء قصد و تعرضی رخ نمود و اگر با مقاصد دولت علیه ایران در تکمیل قوای نظامی آذربایجان مساعدت به ظهور رسیده بود قوای نظامی دولت علیه به این تکلیف مسلم خود پرداخته سببی که از اقامت قشون دولت بهیه روسیه اظهار فرموده اند مرتفع می شد با شرحی که در فوق به استحضار خاطر مودت ذخایر آن جناب جلالتماب رسیده محل تردید نیست که

دولت متبوعه دوستدار برای جلوگیری از بروزات ناگوار جنگ اروپا در حدود ایران به وسایل ممکنه متوسل گردیده، ولی چون متاسفانه با نیات صادقانه و خیرخواهانه اولیای دولت دوستدار مساعدتی که انتظار می رفت به عمل نیامد یقین دارد خاطر نصفت مظاهر اولیای دولت بهیه تصدیق خواهند فرمود که هرگاه مضرات سیاسی و خسارات مادی نسبت به این دولت و مملکت وارد آید و اولیای دولت علیه اولیای آن دول بهیه را مسئول بدانند محق خواهند بود. اما درباب اتفاقات ناگوار که سفیه یانه [سفیهانه] از طرف اکراد روی داده با کمال احترام آن جناب جلالتماب را متذکر می گردد که اولیای دولت متبوعه دوستدار یکی از مقاصد عمده [ای] که در پیشنهاد خود منظور داشتند این بود که از این گونه اتفاقات و از توسعه ناپره این قبیل نزاع جلوگیری شود. امضاء: عبدالله^۱

شماره سند: ۱۰

فرستنده: هیئت دولت

گیرنده: وزارت امور خارجه

موضوع: فرمان احمدشاه مبنی بر حفظ بی طرفی (سواد)

تاریخ: ۱۳ ذی حجه الحرام ۱۳۳۲

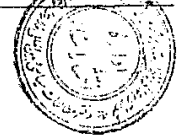
نمره: —

نظر به اینکه در این اوقات متأسفانه بین دول اروپ نائره جنگ مشتعل است و ممکن است این محاربه به حدود مملکت ما نزدیک شود و نظر به اینکه روابط و دادیه ما به حمدالله با دول متخاصمه برقرار است؛ برای اینکه عموم اهالی از نیات مقدسه ما در حفظ و صیانت این روابط حسنه نسبت به دول متحاربه مطلع باشند امر و مقرر می فرماییم که جناب اشرف رئیس الوزراء فرمان ملوکانه را به فرمانفرمایان و حکام و مأمورین دولت ابلاغ دارند که دولت ما در این موقع مسلک بی طرفی را اتخاذ و روابط دوستانه خود را با دول متخاصمه کماکان حفظ و صیانت می نماید و بدین لحاظ مأمورین دولت را باید متوجه نمایند که نباید وجهاً من الوجوه برأ و بحرأ کمک به همراهی و یا ضدیت هر یک از دول متخاصمه نموده و یا اسلحه و ادوات حربیه برای یکی از طرفین تدارک و یا حمل کنند و باید از طرفداری با هر کدام از دول متحاربه پرهیز و احتراز نموده مسلک بی طرفی دولت متبوعه خود را کاملاً رعایت نمایند و در تکمیل حفظ بی طرفی و صیانت روابط حسنه باز آنچه هیئت دولت ما مصلحت داند به عرض برسد در اجرای مقررات آن امر ملوکانه شرف صدور خواهد یافت.

کتابخانه ملی و اسناد و کتابخانه ملی افغانستان
 وزارت امور خارجه
 تاریخ: ۱۳ ذی حجه الحرام ۱۳۳۲
 موضوع: فرمان احمدشاه مبنی بر حفظ بی طرفی (سواد)

نشان دولت
 وزارت امور خارجه
 تاریخ: ۱۳ ذی حجه الحرام ۱۳۳۲
 موضوع: فرمان احمدشاه مبنی بر حفظ بی طرفی (سواد)

ملاقات کرده اظهار نموده است که شهیندر عثمانی با مجلس همدست شده که قونسول آرشاکف و ویس قونسول بغداد را که فعلاً در کرمانشاه است به قتل برسانند و تقاضا کرده است که شهیندر خارج شود والا اگر یک تیر شلیک شود شهیندر را توقیف خواهد کرد. آنچه من تصور می‌کنم این است که مأمورین روسیه در ایران باید با مأمورین عثمانی طوری رفتار نمایند که رعایت بی‌طرفی ایران شده باشد اگر هم خبری که به قونسول داده‌اند صحت داشته باشد نباید قونسول این طور رفتار کند؛ زیرا مخصوصاً در کرمانشاه ممکن است از این حرکات زحمات بزرگ برای دولت ایران تولید بشود. اگر برای قونسول امنیت حاصل نیست ممکن است به حکومت مراجعه کرده مستحفظ و قراول بخواهد.

اظهارات وزیر مختار: نقطه نظر شما را کاملاً تصدیق دارم و به قونسول کرمانشاه تلگراف می‌کنم در صورت عدم اطمینان از کرمانشاه حرکت کند.

اظهارات وزیر مختار: توجه شما را به نکات خیلی دقیق جلب می‌کنم و آن این است که ممکن است بعضی‌ها به مناسبت اینکه عثمانیها مسلمان و هم مذهب هستند، احساسات آنها متمایل به عثمانیها باشد. اگرچه این دلیل منطقی است ولی نباید تاریخ را فراموش کنند و در خاطر نیاورند که هیچوقت عثمانیها با ایرانیها دوست نبوده‌اند و در هیچ موقع از خصومت هم خودداری نکرده‌اند. مکرر برای روسیه موقع به دست آمده که از ایران منافع خاکی ببرند. ولی در این صدد نبوده‌اند؛ ولی قصد عثمانیها نسبت بایران این طور نیست و اگر ایران انتظار فایده داشته باشد این فایده از روسیه به ایران خواهد رسید هرگاه در آن موقع دولت ایران با ما همراه باشد ما قول می‌دهیم که بعد از جنگ قشون خودمانرا از ایران ببریم و یک مرتبه دیگر تمامیت و استقلال ایران را ضمانت نماییم مخصوصاً خواهش می‌کنم توجه هیئت وزراء و علی‌الخصوص دقت رئیس الوزراء و وزیر امور خارجه را به این نکات جلب نماید.

اظهارات مشاورالممالک: اولیای امور ایران همیشه دوستی روسیه را ذی‌قیمت دانسته‌اند و از آنجایی که از عقاید کابینه حاضر در آنچه راجع به پولتیک ژنرال است خوب مسبقم. می‌توانم به شما اطمینان بدهم که دولت ایران منظوری که خارج از بی‌طرفی صرف در این جنگ باشد ندارند. ولی چیزی که در این موقع خیال اولیای دولت ایران را پریشان می‌کند صدماتی است که به آذربایجان وارد خواهد آمد. اقداماتی هم که تاحال از طرف دولت ایران به عمل آمده ابداً دلیلش سوء ظن به روسیه نبوده؛ بلکه محافظت آذربایجان از این صدمات بوده است.

اظهارات وزیر مختار: می‌دانید خساراتی که در این موقع به آذربایجان وارد می‌آید برضد میل روسیه است و ما می‌توانیم اطمینان بدهیم که تمام این خسارات را هم جبران خواهیم کرد. امضاء: علیقلی^۱

وزارت امور خارجه	شماره سند: ۳۸۳۸
اداره امور	موضوع: سواد
تاریخ: ۱۶ اردیبهشت ۱۳۳۲	پاکت قونسل
شماره پرونده: ۵۵۹۲	تاریخ: ۱۳
کارشناس: ...	موضوع: اعلام بی طرفی ایران به قونسولگریها و شهپندری
دوره: ...	تاریخ: ۱۶ ذیحجه مطابق ۱۳ عقرب پارس ثیل ۱۳۳۲

شماره سند: ۱۳

فرستنده: کارگزاری کرمانشاه

گیرنده: وزارت امورخارجه

موضوع: اعلام بی طرفی ایران به قونسولگریها و شهپندری

تاریخ: ۱۶ ذیحجه مطابق ۱۳ عقرب پارس ثیل ۱۳۳۲

نمره: ۱۲۲۲

مقام منبع وزارت جلیله امورخارجه

حکم مبارک تلگرافی را ذیل نمره ۳۸۳۸ زیارت نموده و به طوریکه مقرر فرموده بودند بی طرفی دولت علیه ایران را موافق شرحی که سواد آن لفاً از لحاظ مبارک می گذرد به قونسولگریها و شهپندری رسماً اعلام نمود و مدلول آن را هم حسبالمقرر به موقع اجری [اجرا] خواهد گذاشت. یک نسخه از سواد تلگراف مبارک نیز برای سرحداری فرستاده شد که رؤسای سرحدی را از مدلول آن مطلع نماید. سجع مهر: معاضهالملک^۱

حاشیه:

- اداره عثمانی

- در دوسیه مخصوص ضبط خواهد شد ۲۶ ذی حجه ۳۲.

۱۵ / ۱۲ / ۱۳۳۲

تلگراف مبارک در...

موضوع: اعلام بی طرفی ایران به قونسولگریها و شهپندری

تاریخ: ۱۶ ذیحجه مطابق ۱۳ عقرب پارس ثیل ۱۳۳۲

شماره پرونده: ۵۵۹۲

کارشناس: ...

دوره: ...

کارگذاری مهام خارجه کرمانشاه

نمبره ۱۳۲۲

بتاریخ ۱۶ ذیحجه ۱۳۳۲
ضمیمه

سعادتمندم
مقام تسخیر وزارت عدلیه
حکم مبارک تلاله را دین ۳۸۳۸ ازایت نمود و در این
به طرف دولت علیه ایران را اساق شرمی بپهوان افغان
سیلرز و بویونگرها و شهیدان را عقدم نمود و مولان را ام
دجری خوار کرد است . یک نفر از سرداران سابق
سرحد دار فرستادم که او را در سرحد را در دین آن مطلع نماید

داری کتبی منبسط خواهد شد

اداره کل

شماره سند: ۱۴

فرستنده: کارگزاری کرمانشاه

گیرنده: قونسولگریهای ایران

موضوع: اعلام بی طرفی ایران به قونسولگریها و شهیندروی

تاریخ: ۱۵ ذیحجه ۱۳۳۲

نمبره: ۱۳۰۹

سواد مراسله کارگزاری به قونسولگریها

احتراماً زحمت افزا می شود تلگرافی از وزارت جلیله امور خارجه به کارگزاری رسیده
مشعر بر اینکه فرمانی از طرف قرین الشرف بندگان اعلیحضرت اقدس شاهنشاهی سلطان
احمدشاه قاجار خلدالله ملکه و سلطانه صادر و در این موقع که جنگ میانه دول معظم اروپا
شروع شده بی طرفی دولت علیه ایران را تأیید و روابط حسنه این دولت علیه را با تمام دول
متحابه تشییع می نماید. چون استحضار خاطر محترم از نیات حسنه اولیاء دولت علیه ایران لازم
بود لذا محترماً زحمت افزا گردید و بدین وسیله احترامات فایقه را تجدید می نماید
(معاضد الملک). سواد مطابق اصل است. امضاء^۱ و سجع مهر: دفتر کارگزاری

۱. بایگانی اسناد وزارت امور خارجه، سال ۱۳۳۲ ه. ق، کارتن ۶۶، دوسیه ۳۵.

مراسله کارکن در امور

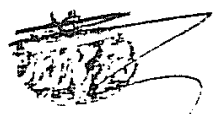
۱۳۰۹

۱۲ شهریور

۱۳۳۲

عزیزت زحمت افزای تو عکاز زور در دست پند اموز فایده بجای کنی
 شکر بر آنکه فرمان از طرف قرین اشرف بنده گاه ۱۵ شهریور
 سلطان احمد شاه قاجار فرستادند مکه و سلطنت صحر در آن جمع گم
 ل موسطه اروپا شروع شده به طرفه جهت تقویت ایران را تا رسیدن و اروپا
 حسن این جهت را با تمام حال متعجب نشدند چنانچه
 خاطر محترم از بنیاد حسن اولی جهت تقویت ایران لازم بود
 لذا محترماً زحمت افزا کرده و بدین ترتیب امر را خاتمه با تجدید
 (مضافه است)

مراسله کارکن

شماره سند: ۱۵

فرستنده: سفارت روس

گیرنده: وزارت امور خارجه

موضوع: وصول اعلامیه بی طرفی ایران

تاریخ: ۱۶ ذی حجه ۱۳۳۲

نمره: ۱۷۶

جناب مستطاب اجل اشرف افخما دوستان استظهارا مکرماتاً

گرامی مراسله محترمه جناب مستطاب اجل اشرف عالی مورخه ۱۲ شهر حال نمره
 ۳۷۵۳، راجع به بی طرفی دولت علیه ایران در این جنگ اروپا واصل دست توقیر و احترام
 گردیده، اینک دوستدار جواباً خاطر مودت مظاهر جناب مستطاب اجل اشرف عالی را محترماً
 مستحضر می دارد که مدلول مراسله محترمه فوق الذکر تلگرافاً به بطور و گراد به وزارت جلیله
 امور خارجه دولت اعلیحضرت امپراطوری مخابره و نیز به تمام قونسولهای امپراطوری مقیمین
 ایالات و ولایات ایران اطلاع داده شد موقع را غنیمت شمرده احترامات فایقه را تجدید
 می نماید. امضاء

حاشیه:

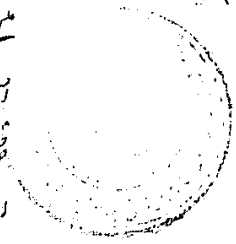
اداره روس سوادى از این مراسله به سفارت پتر ارسال و بدهید در دوسیه مخصوص بی طرفی
 ضبط نمایند.

جنرال قونسولگری دولت علیہ
ایران در قفقاز. تفلیس.

تاریخ ۱۸ شهر ذیحجه ۱۳۳۲
نمبر ۱۴۵۴

ضمیمه

بسم الله الرحمن الرحيم
از طرف جناب آقای وزیر امور خارجه
مردم در شهر تهران در وقت شرف
مرفوعه در شهر تفلیس
بر اطاق حضوره که در شهر تفلیس
در روز دوشنبه ۱۸ ذیحجه ۱۳۳۲
در آنجا حضورت و گفتگو
براه منتهی جهت در وقت
و در وقت گفتگو و در وقت
فکر و فکر و در وقت
در وقت گفتگو و در وقت

اداره دولتی

شماره سند: ۱۷

فرستنده: سفارت ایران در لاهه

گیرنده: وزارت امور خارجه

موضوع: اعلام بی طرفی ایران در جراید بیگانه

تاریخ: ۲۶ ذیحجه ۱۳۳۲

نمره: ۱۸۵

بعرض حضرت اشرف می‌رساند:

دستخط تلگرافی مورخه ۳ نوامبر راجع به اعلام بی طرفی دولت علیه ایران واصل گردیده و به واسطه ذریعه رسمی دولت و حکومت هولند [هلند] را از این بی طرفی مطلع ساخت. این قسم در جراید اقدام لازم از طرف سفارت به عمل آمده، اینک هم لفاً روزنامه [ای] که در لاهه به زبان فرانسه و انگلیسی طبع می‌شود و بی طرفی ایران را خبر می‌دهد، محض استحضار خاطر مبارک از اقدام این سفارت ارسال می‌دارد که ملاحظه بفرمایند. زیاده چه عرض نماید کمترین.

امضاء: محمود ۱۴ نوامبر ۱۹۱۴

حاشیه:

- اداره دول غیر همجواز

- روزنامه ملفوف نبود.

شماره ۲۶

۱۳۲۲

۱۸۵۷

موضوع: تجاوزات قشون روس

دکتر محمد علی فروغی روز ۳ دسامبر ۱۳۲۲ در این باره به وزارت امور خارجه ایران
مجلس و کمیته در اطلاع از این امر دولت و دولت آذربایجان
به اطلاع اطلاع یافتند. این قسم در دولت اقدام لازم در صورت اجتناب
اینکیم نشاء الله در راه راه میان دولت آذربایجان و دولت ایران
دولت آذربایجان نیز در این خصوص اقدامات لازم را در این باره
در راه اطلاع دادند.

14 NOV. 1914

لارم ل. خ. انجوا
روزنامه معروف سوز

شماره سند: ۱۸

فرستنده: وزارت امور خارجه

گیرنده: وزارت داخله

موضوع: تجاوزات قشون روس و عثمانی در خاک ایران و نقض بی طرفی

تاریخ: سلخ ذی حجه ۱۳۳۲

نمره: ۱۱۳۹۱/۲۰۱۴

وزارت داخله

چنانکه بر خاطر اولیای آن وزارت جلیله پوشیده نیست تجاوزات قشون روس و عثمانی در خاک ایران زده و خورده‌هایی که اخیراً واقع شده با اعلان بی طرفی دولت علیه ایران در جنگهای فعلی دنیا مخالف بوده و جبران خسارات وارده از این تجاوزات بر رعایا و مالکین دهات و خرابیهایی که به شهرها و املاک دولتی و شخصی حادث گردیده و اتلاف نفوس و احراق آبادیهایی که واقع شده در موقع خود باید مطالبه شود. برای اجرای این مقصود از وزارت امور خارجه به کارگزاری آذربایجان و کردستان دستورالعملهای لازم داده شده که به وسیله کارگزاریهای جزء حدودی و وسایل دیگر دفتر مرتبی از خسارات و خرابیهای وارده با قید محل و تاریخ ترتیب داده به مرکز بفرستند. چون کارگزاریهای جزء برای اجرای وظایف خود در این موضوع به مساعدت حکام محلیه احتیاج کامل دارند متمنی است از آن وزارت جلیله احکام مؤکد به عهده نایب الایاله آذربایجان و حکومت کردستان صادر شود که به حکام سرحدی تعلیمات لازم دوائر به مساعدت و معاضدت با کارگزاریها در اجرای این مقصود بدهند بدیهی است مخصوصاً تأکید خواهند فرمود که این اقدامات را خیلی محرمانه کرده طوری نکنند که مانعی در انجام این منظور فراهم آید. ۲۸ ذی حجه ۱۳۳۲ امضاء^۱

۱. بایگانی اسناد وزارت امور خارجه، سال ۱۳۳۲ ه. ق. کارتن ۶۶، دوسبه ۱۱.

شماره سند: ۲۰

فرستنده: —

گیرنده: —

موضوع: اعلامیه حامیان اسلام (اتحاد برادری اسلامی) در فراخوانی ایرانیان علیه متفقین

تاریخ: ندارد [احتمالاً ۱۳۳۳]

نمره: —

بسم الله الرحمن الرحيم

قاریین محترم بدانند که انتشار دهنده گان [دهندگان] این مقاله حامیان اسلام هستند. هواخواه مسلک و بدخواه جمعیتی نیستند و فقط وظیفه مذهبی و عرق اسلامیت مکلفشان نموده که [مراتب] اسلامی خودشانرا از خیالات موهوم دور نموده بآنها بفهمانند که (آن صبر بشکست آن پیمان ریخت). حالاً موقع سرافرازی و خوشبختی عموم مسلمین است که اگر قدری برادران ایرانی از این بی حسی [بیرون] بیایند و داد خونهای ریخته جوانان خویش و آن همه فشاراتی که به عموم مسلمین از ظلم و بیداد دولتین روس و انگلیس بآنها وارد آمده به غیرت آمده بکشند و دست برادران غیور اسلامی خود داده از [نمره] فتوحات و جانبازی دولت و ملت عثمانی بهره مند شوند در صورتی که عقل هیچ یک از فلاسفه و بزرگان فکر هیچ وزیر با تدبیر و یا ریختن خون سی کرور نفوس ایرانی با مجاهدات غیورانه ممکن نبود درک همچه فیروزی را نموده و خویشان را از قید اسارت بیگانه گان [بیگانگان] آزاد سازند. بواسطه آنکه دولت روس با دانتن شش کرور قشون تحت السلاح امروز در مقابل عساکر مظفر عثمانی و متحدینش دولتین آلمان و اطریش لاشیء محض و معدوم صرف شده است و خیالاتی را که در باره ایران و عثمانی و سایر ممالک اسلامی داشت نتیجه به عکس بخشیده و دولت انگلیس که خودش را خداوند دریا و امپراطور معظم اروپ می دانست و همیشه اضمحلال ممالک و تفرقه اسلامیان به واسطه تهاجمات او شد از قبیل تصرف (هندوستان) و (مصر) و مداخلات جابرا نه در افغانستان و تصرف (بلوچستان) و آنچه دسایس که برضد ملل اسلام نموده؛ با این است که الحمدلله اهالی مملکتش از ترس فتوحات متحدین اسلام خواب

راحت نداشتند و بنادر سواحلش حال خرابه های قدیم دنیا را پیدا کرده و باید بعد از این باید پس از پنج هزار سال به توسط علمای طبقات الارض کشف بشود و اولین رجال با سیاست مملکتش حال دزدان دریایی را پیدا نموده اند. بحمدالله خداوند قادر متعال پس از آن ذلت و خواری به مسلمین ترحم فرموده این است کيفر اعمال شهرت پرستان وزراء و جاه طلبان دولتین روس و فرانسه و انگلیس را که می خواستند بیچاره ملت اسلام را در قید اسارت و بنده گی [بندگی] گذارده از نتیجه زحمات و بدبختی آنها به راحت باشند دربار (لندن) را مگر نه ثروت مصر و هندوستان زینت داده و یا کرکبه و سطوت امپراطوری روسیه را غیر از الحاق قفقازستان و حکومت خیره و بخارا جلوه و نمایش داده یالأسف [یالأسف] مسلمین بیچاره الجزایر باید در گرمای افریقا رنج کشیده محصول به دست آورده و به عمال جابر فرانسه با چشم اشکیار و یک دنیا حسرت تسلیم نمایند و در فرانسه خانمها با کمال تمیز در عیش خانه ها صرف می نمایند!!!! و حالیه با کمال بی صبری علمای اعلام و عموم مسلمین خصوصاً حامیان حقیقی وطن اسلامی یعنی رؤسای غیور عشایر را مخاطب نموده عرض می نمایم؛ مگر از حرکت حجج اسلام مقیم اماکن متبرکه اطلاع ندارند. مگر نمی دانید که آن حافظین حقیقی اسلام شناخته برای مخارج راه کتب و اثاثیه حتی خانه های مسکونی خود را فروخته برای حفظ ثغور اسلام و بیضه مقدس اسلام چه شده که به وظیفه اسلامیت عمل نمی فرمایید. مگر غافلید که آخرین تیری است که مسلمین عالم در ترکش دارند و مخصوصاً در اینجا خط سیر و حرکت عشایر غیور و محبوب خود را به واسطه ضیق صفحه و ندانستن وقت موکول به نمرات آتیه می نمایم - همین قدر عموم مسلمین را مخاطب داشته با کمال استرحام اهمیت و موقعیت حاضر را خوار نشان [خاطر نشان] کرده بقیه را به نمرات آتیه واگذار می نمایم.

والسلام علی جمیع المسلمین ورحمة الله و برکاته^۱ سجع مهر: انما المؤمنون اخوة اتحاد برادری اسلامی

۱۳۳۳.

وزارت امور خارجه
جمهوری اسلامی ایران
تاریخ: ...
شماره: ...
۱۳۳۲ هـ. ق

کلیه موارد که در این سند درج شده است
تایید می‌گردد و کلیه اقدامات که در این سند
ذکر شده است به موجب این سند انجام خواهد
گرفت و کلیه اقدامات که در این سند
ذکر شده است به موجب این سند انجام
خواهد گرفت و کلیه اقدامات که در این
سند ذکر شده است به موجب این سند
انجام خواهد گرفت.

این سند در تاریخ ... در تهران
تأیید و امضا گردید.
وزیر امور خارجه
...
معاون وزیر امور خارجه
...

۵۴

کنونی و ملاحظات عمیقہ در حال فعلی و مالی مملکت به اتخاذ مسلک بی طرفی تصمیم نموده
فرمان شاهانه صادر و مدلول آن به همه جا ابلاغ شد. فی الحقیقه برای وقایه منافع ایران و حفظ
جان و مال و نوامیس مسلمین تعقیب جدی این مسلک را ضروری می‌داند. آقایان آیات‌الله اگر
خود را در تحت تصیق دیده و به اعلام این تلگرافها مبادرت فرموده‌اند این نکته هم نباید از نظر
اسلام پرستی خود دور نمایند که مصلحت دولت و حقوق مادی و معنوی ملت ایران به صورت
غیر قابل‌علاجی پایمال و تضییع و دست چاره دیگر از اصلاح آن کوتاه خواهد بود.
بالفرض در صدور این تلگرافها در فشار باشند با یک وقار و طمأنینه به دادن این جواب
قادرند که مقتضی بی طرفی دولت ایران را پیشوایان شریعت نباید مقدم و برخلاف فرمان شاهانه
رفتار نمایند. نتیجه حسن‌اهتمام شما را انتظار دارم.

امضاء: علاء السلطنه

شماره سند: ۲۲

فرستنده: سفارت روس

گیرنده: وزارت امور خارجه

موضوع: حفظ بی طرفی ایران

تاریخ: ۱۱ محرم ۱۳۳۳

نمره: ۲۰۰

جناب مستطاب اجل اکرم اشرف افخما دوستان استظهارا مکرما مُحترما
 دوستانار با نهایت تأسف خاطر مودت مظاهر جناب مستطاب اشرف عالی را مستحضر
 می‌دارد که از قرار اطلاعات واصله برخلاف نیت حسنه اولیای دولت علیه ایران در حفظ
 بی طرفی و اینکه مقرر شده است که هیچ کس نه برضد و نه بر حمایت هیچ یک از دول متحاربه
 سخنی نراند و مذاکره [ای] نکنند در شب تاسوعا که نایب سفارت کبرای عثمانی به مسجد شیخ
 عبدالحسین رفته یکی از واعظ در منبر پاره [ای] مذاکرات نموده و فاتحیت عثمانی را خواستار
 شده است. لہذا، دوستانار به واسطه آنکه این اظهارات شخص واعظ با نیت و مقررات اولیای
 دولت علیه ایران در حفظ بی طرفی دوستانه نسبت به روسیه موافقت ندارد، خواهشمند است
 مقرر فرمایید اوراتنبیه نمایند که دیگر امثال و نظایری به هم نرساند. در این موقع احترامات
 فایقه را تجدید می‌نماید امضاء^۱

حاشیه:

- فوری اداره روس جواب نوشته شود. اگر درست ملاحظه کنند تصدیق خواهند نمود که با وجود
 تصادف اعلان بی طرفی دولت با ایام عاشورا و تعدد منابر اقدامات دولت چقدر بااثر بوده که

فقط یک نفر به طوری که بیان می‌کنند چنین اظهاری کرده باشد و اگرچه اظهار این یک نفر
 نمی‌تواند منافی با بی طرفی دولت محسوب شود مع هذا اولیای دولت دوستانار شخص واعظ را
 ملامت خواهد نمود.

سوادی هم از این مراسله امروز به وزارت داخله ارسال و تاکید نمایید در این باب بیشتر مراقب
 بوده اسم شخص واعظ را هم بنویسند.

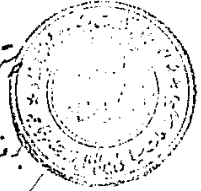

سفارت دولت فویشوکت امپراطوری روس

در دربار ایران

مورخه ۱۱ محرم ۱۳۳۳

نمره ۲۰۰

بایستاق بهر طرف دولت روس

استاد به بندت تانت فویشوکت اظهار بایستاق بر طرف دولت روس در دربار ایران مورخه ۱۱ محرم ۱۳۳۳

Kavestack
دولت روسیه
امضاء

شماره سند: ۲۳

فرستنده: وزارت امور خارجه

گیرنده: سفارت روس

موضوع: حفظ بی طرفی ایران

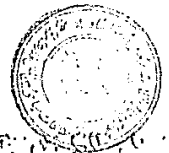
تاریخ: ۱۴ محرم ۱۳۳۳

نمره: ۴۳۲۰/۱۲۵

مراسله به سفارت روس

مراسله گرامی جناب جلالتمابعالی مورخه ۱۱ محرم ۱۳۳۳ نمره ۲۰۰ راجع به یکی از وعاظ که مرقوم فرموده اند شب تاسوعا پاره [ای] عنوانات برخلاف مسلک بی طرفی دولت علیه ایران نموده است واصل دست توقیر گردید. جواباً با کمال احترام زحمت افزاست که دولت متبوعه دوستدار برای حفظ مقام بی طرفی خود از بذل هیچ اقدام و اتخاذ تدابیر لازمه وجهاً من الوجوه مضایقت نموده است و این معنی را البته آن جناب جلالتماب نیز تصدیق دارند که با وجود تصادف اعلان بی طرفی با ایام عاشورا و کثرت مجالس و محافل تعزیه داری اقدامات این دولت علیه چقدر با اثر بوده که تنها یک نفر به طوریکه بیان فرموده اند چنین اظهاری کرده باشد. اگرچه اظهار یک نفر واعظ با بی طرفی دولت علیه ایران نمی تواند منافی محسوب شود؛ مع ذلک اولیای دولت متبوعه دوستدار ناطق مزبور را ملامت و تکذیر [تذکیر] خواهند نمود.
امضاء

بسم الله الرحمن الرحيم
 در خصوص اعلام جهاد از طرف علمای نجف
 و اعلام آن در روزنامه مشرق که در شماره
 ۱۳۳۳ مورخ ۱۸ محرم ۱۳۳۳ درج شده است
 و در خصوص اعلام آن در روزنامه مشرق که در شماره
 ۱۳۳۳ مورخ ۱۸ محرم ۱۳۳۳ درج شده است
 مستحق درج در روزنامه مشرق
 در تاریخ ۱۸ محرم ۱۳۳۳

در خصوص اعلام جهاد از طرف علمای نجف
 و اعلام آن در روزنامه مشرق که در شماره
 ۱۳۳۳ مورخ ۱۸ محرم ۱۳۳۳ درج شده است
 و در خصوص اعلام آن در روزنامه مشرق که در شماره
 ۱۳۳۳ مورخ ۱۸ محرم ۱۳۳۳ درج شده است
 مستحق درج در روزنامه مشرق
 در تاریخ ۱۸ محرم ۱۳۳۳

روزنامه مشرق	شماره ۱۳۳۳	تاریخ ۱۸ محرم ۱۳۳۳
روزنامه مشرق	شماره ۱۳۳۳	تاریخ ۱۸ محرم ۱۳۳۳

شماره سند: ۲۴
 فرستنده: سفارت روس
 گیرنده: وزارت امور خارجه
 موضوع: اعلان جهاد از طرف علمای نجف
 تاریخ: ۱۸ محرم ۱۳۳۳
 نمره: —

هو

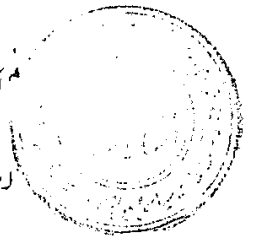
فدایت شوم از قرار مذکور تقریباً در سه چهار هفته قبل اعلان جهاد از طرف علمای نجف
 به وزارت جلیله امور خارجه رسیده است. خواهشمندم هرگاه صحت دارد و اعلانی در این باب
 به وزارت خارجه رسیده است بفرمایید سوادى از آن برای مخلص ارسال دارند که باعث تشکر و
 امتنان خواهد شد. زیاده، ایام اقبال به کام باد. امضاء^۱

حاشیه:

- پنج طغری بلیط اجازه ورود به مجلس را که از اداره مباشرت مجلس می‌گویند برای سفارت به
 وزارت امور خارجه فرستاده‌اند. خواهشمندم لطف فرموده بفرمایید همین امروز ارسال دارند.

۱. بایگانی اسناد وزارت امور خارجه، سال ۱۳۳۲ ه. ق، کارتن ۶۶، دوسیه ۵

۱۳۳۳
۱۸ شهریور

حضرت آیت الله العظمی
در فروردین سال ۱۳۳۳
در خصوص موضوع
موضوع فتاویٰ شیریازی
موضوع: فتاویٰ شیریازی ...
تاریخ: ندارد [احتمالاً ۱۳۳۳]
نمره: —

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمین
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مما مضى
والسلام على
الجميع
والسلام على
الجميع
والسلام على
الجميع

شماره سند: ۲۵
فرستنده: —
گیرنده: —
موضوع: فتاویٰ جهاد آیت ... محمد تقی شیرازی
تاریخ: ندارد [احتمالاً ۱۳۳۳]
نمره: —

صورت دستخط مطاع حضرت مستطاب اعلم العلماء استاد الفقهاء حجة الاسلام و المسلمين و آية الله في العالمين الورع التقى آقای آقا میرزا محمد تقی متع الله الاسلام والمسلمين بظن وجوده که در وجوب حفظ ثغور ممالک اسلامیة از تهاجم کفار مرقوم فرموده اند:

(بسم الله الرحمن الرحيم)

حفظ بیضه اسلام و حراست ثغور مسلمین از تهاجم کفره و دفع متهاجمین از ممالک اسلامیة اول وظیفه اسلامیة و فریضة ذمت قاطبة اسلامیان و باید عموماً خاصه ارباب قوت و شوکت و عدّه و عدّت و ایالات و عشایر با حمیت که حصون منیعہ و قلاع محکمہ بلاد اسلامیة هستند در حراست حدود و ثغور بیا [ثغوری را] که به عهده دارند ید و واحده و کلمه متحده بوده، دقیقه [دقیقه‌ای] از بذل جان و مال با کمال جد و اهتمام در قیام به این وظیفه لازمہ مضایقه و خودداری نمایند که بر عموم اهل اسلام فرض و واجب و از اهم تکالیف الهیه جل شأنه و توانی و تخاذل در این مقام منافی مقام اسلامیة و موجب ننگ و عار و دخول نار و سخط خداوند منتقم قهار عظم سلطانه است. نعوذ بالله من ذلك و لا حول و لا قوة الا بالله و السلام علیکم جمیعاً و رحمة الله وبرکاته. محمد تقی الشیرازی

۱. بایگانی اسناد وزارت امور خارجه، سال ۱۳۳۳ ه. ق. مجموعه فتاوی علماء

صورت دستخط مطاع حضرت مستطاب اعلم العلماء استیاد الفقهاء حجة الاسلام والمسلمين وآية الله في العالمين الورع التقى اقای آقا میرزا محمد تقی متع الله الاسلام والمسلمين بطل وجوده که در جواب حفظ ثغور مسالک اسلامیه از تهاجم کفار مرقوم فرموده اند .

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)

حفظ بیضه اسلام و حراست ثغور مسلمین از تهاجم کفره و دفع تهاجمین از مسالک اسلامیه اول وظیفه اسلامیت و فریضه ذمت قاطبه اسلامیان و باید عموماً خاصه ارباب قوت و شوکت و عده و عدت و ایالات و عشایر با حمیت که حصون منیع و قلاع محکمه بلاد اسلامیه هستند در حراست حدود و ثغور یرا که بعهد دارند یک واحد و کلمه متجدد بوده دقیقه از بدل جان و مال با کمال جد و اهتمام در قیام باین وظیفه لازمه مضایقه و خسود دارن نمایند که بر عموم اهل اسلام فرض و واجب و از اهم تکالیف الهیه جل شانه و توانی و تحاذل در این مقام منافی مقام اسلامیت و موجب ننگ و عار و دخول نار و سخط خداوند منتقم قهار عظم سلطانه است نعوذ بالله من ذلك ولا حول ولا قوة الا بالله والسلام علیکم جیهة ورحمة الله وبرکاته .

محمد تقی الشیرازی

شماره سند: ۲۶

فرستنده: جنرال فونسلگری روسیه

گیرنده: کارگزاری خراسان

موضوع: توقیف روزنامه طوس (سواد)

تاریخ: ۲۰ محرم ۱۳۳۳

نمره: ۳۱۳

بانهایت توقیر زحمت افزا است مدیر اداره طوس از توقیف جریده نوبهار متنبه نشده قدم جرئت پیش نهاده قلم یاوه سرایی به دست گرفته به جراید رعد، ارشاد و غیره مراجعه نموده، مطالب مبنی بر فتوحات دولتین قویشوکتین روس و انگلیس را کنار گذارده و عموماً از شکست مرقوم با کمال عجله منتشر می سازد. در چند نمرات جریده مشارالیه ملاحظه نموده و به زبان نصیحت به مشارالیه گفته شد جلوی قلم و زبان خود را نگاهداشته، یاوه سرایی و بیهوده گویی ننماید. گوش به نصایح نداده به خیالات واهی خود باقی مانده تا اینکه مجبوراً به مطبعه طوس که متعلق به میر مرتضی تبعه دولت بهیه روس است سپرده شد که آن جریده را بطبع نرساند.

مشارالیه باز خیالات واهی خود را تعقیب نموده جریده مزبوره را به مطبعه سنگی داده و دو نمره که یکی مورخه ۱۶ و دیگری به تاریخ ۱۷ شهر جاری است طبع نموده بانهایت احترام خواهشمند است نمرات مزبوره را ملاحظه و قدغن اکید فرمایند التزامی از او بگیرند که غرض - رانی و یاوه سرایی را کنار گذارده و الا ناچار به اقدامات سخت تر از پیشتر خواهم شد. اطلاعاً زحمت داد احترامات فایقه را تجدید می نماید. محل امضاء (نیکوسکی) ^۱ سجع مهر: سواد مطابق اصل است کارگزاری مهام خارجه خراسان

وزارت امور خارجه

کاخ گلبدان، تهران

سواد مهربان و قلم روئی کارکنان

تاریخ: ۲۰ مهر ۱۳۳۳

شماره: ۲۱۲

(۱)

بابت توقیف اموال
 قلم یاد، سرانجام گرفته بجا آمد رعد ارتش و غیره. موضوع مهم است لب منبر بر فوجات و قلم روئی
 روس و انگلیس با کارکنان در عهد از دولت رقوم با کلاس عمده شتر میزند در چند نمرات جریده در عهد
 در عهد از دولت رقوم با کلاس عمده شتر میزند در چند نمرات جریده در عهد
 به تصحیح نملیه بخدایت و اهر خود با به نامه ای که مجرباً بمطبعه طومر که تسنیر بر دفتر است به
 برده که آن جریده را بلیغ تر باشد و اهر خود با تصحیح نملیه جریده در عهد
 دلیر و در عهد که یک نمره ۱۶ نوگردد تاریخ ۱۷ مهر ۱۳۳۳ طبع نملیه اینها است احرام خواسته است
 نرات در عهد که یک نمره ۱۶ نوگردد تاریخ ۱۷ مهر ۱۳۳۳ طبع نملیه اینها است احرام خواسته است
 گندیم و اینها با قلم روئی است نملیه در عهد که یک نمره ۱۶ نوگردد تاریخ ۱۷ مهر ۱۳۳۳ طبع نملیه اینها است
 نملیه در عهد که یک نمره ۱۶ نوگردد تاریخ ۱۷ مهر ۱۳۳۳ طبع نملیه اینها است

شماره سند: ۲۷

فرستنده: جنرال قونسولگری روس

گیرنده: کارگزاری خراسان

موضوع: توقیف روزنامه طوس (سواد)

تاریخ: ۱۳ صفر ۱۳۳۳

نمره: ۳۲۶

پس از تجدید مراتب و داد و تکمیل عوالم اتحاد زحمت افزای می گردد سابقاً خاطر محترم آن جناب را مستحضر ساخت که اداره جریده طوس رعایت نزاکت را نسبت به دولتین قویشوکتین انگلیس و روس ابدأ معمول نمی دارد و لازم است که اقدام صحیح قطعی برای جلوگیری اغراض شخصیه او بفرمایید. اینک از مطبعه تبعه روس به دوستدار رسید عین خبرهای غرض آمیزی که می خواسته است به طبع برساند. چون این آدم علاوه بر اینکه رعایت نزاکت نمی داند چه چیز است برضد بی طرفی دولت متبوعه خود نیز اقدامات می نماید. لهنذا، خواهشمندم هر چه زودتر هم اداره او را توقیف و هم او را از این شهر خارج فرمایند که یاوه - سرایی بکلی قطع گردد زیاده. بدین وسیله احترامات فایقه را تجدید می نماید. محل امضاء (نیکوسکی) ۱ سجع مهر: سواد مطابق اصل است کارگزاری مهام خارجه خراسان.

شماره سند: ۲۸

فرستنده: —

گیرنده: —

موضوع: صفحه اول روزنامه طوس

تاریخ: ۶ ربیع الاول ۱۳۳۳

نمره: ۳۲

وزارت امور خارجه

کارگذاری مهاباد خارجه خراسان و سیستان
سواد مریه و زابل و بلخ و ریگی و کجکندی

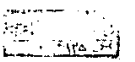
موضوع: ۱۳ مهر مفر ۱۳۳۳

نمبر: ۲۲۶

(۲)

بسم الله الرحمن الرحيم
 در خبر مکتوب فوق و متن اعلام اکابر و قریب آنکه سلفاً خاطر محرم آنجا را
 ساخت که در این مورد طوس رعایت نزاکت را نسبت به دولتی و قریب آنکه سلفاً
 ۱۸۱ میل جول و لایحه است که اقوام صوبه قلمر بعضی مکرر اغراض تفسیر و تفسیر
 در طوس مکتوب روس بر دستار رسیده عینی خبر اغراض آنرا که منور است طبع
 چون این آدم مکتوب برائت رعایت نزاکت نماید چه چیز است بر ضد به طرف
 مکتوب خود نیز اوقات مینماید لهذا خواهشمند هر چه زودتر هم ادلاک در ارتقای
 از این مکتوب خارج فرمایید که مایه سرائع لیس قطع گردد زیرا به بنویسید چراست
 مکتوب نیز مکتوب مکتوب

www.tabarestan.info
تبرستان

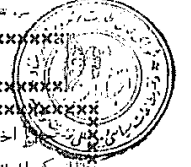
محل تحرير و اداره مشهد مقدس بالا خيابان
دوران تکرانی : جريدۀ طروس
REDACTION
Redaction du Journal de TOUSS
ملاقات نام السمه قول در جرح و تدبيل و انتشار
اداره اخبار در صورت فرج و عدم آن مباحث
مسئور خواهد شد

شرايط اشراك | ششماه
دوره هفتاد و پنج - ۶۰ فران | ۱۲ فران
دوره نود و پنج - ۷۵ فران | ۱۵ فران
دوره صد و پنج - ۹۰ فران | ۲۰ فران

(- ماه پنج پست هفتاد و پنج پست اداره پست -)
نوبت اطلاعات سطرى ايران
تلك نمره ۵ شاهى

«چون آینه قیلا دریاست میباید»
سره قشون ۰۰۰۰

برابر قسنت دولت نجیب هم اگر حارث و رفیقاری
این روز نامه طرفدار اتفاق و استقلال ایران است

بازار قسنت دولت نجیب هم اگر حارث و رفیقاری
این روز نامه طرفدار اتفاق و استقلال ایران است
بازار قسنت دولت نجیب هم اگر حارث و رفیقاری
این روز نامه طرفدار اتفاق و استقلال ایران است
بازار قسنت دولت نجیب هم اگر حارث و رفیقاری
این روز نامه طرفدار اتفاق و استقلال ایران است

اسلام و این جنگ

تا اگر خودتون گزین داد و گزیر گزیر
صدق کسی که میبندد این دولت را
جنگ بوده و ساری او را فراهم نکرده اند
کس قدر شاک و دست قضا و قدر باشد این
و بدندان را بیا نرود و تمام دولت پیروزین
چونند حقد و سبابت خلیف و اقیانوس نورانی
دارد و ادا نمده خلیف و سبابت خلیف و اقیانوس نورانی
در خط مائه جنگ و در خط مائه جنگ و اقیانوس نورانی
خلفو حقه خود نشان نموده و دولت احمقین
بزرگترین سلسله سلطنت سلسله سلطنت سلطنت سلطنت
صدیق شریفانه ادای این جنگ میبندد سلسله و

برابر قسنت دولت نجیب هم اگر حارث و رفیقاری
این روز نامه طرفدار اتفاق و استقلال ایران است
بازار قسنت دولت نجیب هم اگر حارث و رفیقاری
این روز نامه طرفدار اتفاق و استقلال ایران است
بازار قسنت دولت نجیب هم اگر حارث و رفیقاری
این روز نامه طرفدار اتفاق و استقلال ایران است

شماره سند: ۲۹

فرستنده: کارگزاری کل آذربایجان

گیرنده: اداره کارگزاری ارومی

موضوع: عدم رعایت بی طرفی ایران از سوی دولت روسیه

تاریخ: ۲۴ محرم ۱۳۲۳

نمره: ۸۷۲

دیروز حکومت جلیله در موقع ملاقات می فرمودند با وجود بی طرفی دولت علیه ایران
در جنگ فعلی اروپا و صدور فرمان مهر لمعان ملوکانه بعد از اعلان محاربه روس و عثمانی و
ابلاغ آن رسماً باز نظامیان دولت روس اطمینان نکرده مداخله و اتحاد مخفیانه دولت ایران را با
دولت عثمانی محقق می دانند؛ و دلیل قوی هم در اثبات این مسئله این را می گویند که هرگاه
دولت ایران بی طرف بود ممانعت از اتفاق عشایر ایرانیه با نظام و عشایر عثمانیه کرده
نمی گذاشتند علناً با عثمانیها متحد و با قشون روس دعوا نمایند و در این خصوص روسها
بعضی اسناد تحصیل می نمایند که اتفاق عشایر ایرانیه را با عثمانیها مدلل می دارد و در موقع از
روی همان اسناد با اولیای دولت علیه ایران مذاکرات مجدانه نموده و شدیداً پروتست خواهند
کرد. استحضار خاطر اشرف مبارک لازم بود. جسارت به عرض شد. چاکر معتمدالوزاره^۱

حاشیه:

اداره عثمانی و روس

۱. بایگانی اسناد وزارت امور خارجه، سال ۱۳۲۳ ه. ق، کارتن ۶۶، دوسیه ۵.

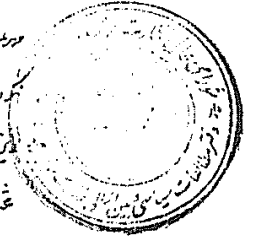

کارگذاری کل آذربایجان

اداره کارگذاری روس

نمبره ۸۷۲

ضمایمه

دیروز کتبه سیم در موقع ملاقات می فرمودند، وجود پل در جبهه غیر ایران در جبهه فتح اریق، و حضور در آن
 مهران در مکانها میفرمودند که در هر دو سوی دوشکوه و در بدیع آن رسا، بر نظایر این جبهه روسی در طرفین
 کوه سرخس و در کما که گفته است ایران رو، در جبهه فتح اریق، میفرمودند که در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق
 این روسی میفرمودند که در هر دو طرف جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق
 شکایت کرده نمی کند و میفرمودند: «بشنوید ما میفرمودیم که روسی و کوه فتح اریق میفرمودند که در جبهه فتح اریق
 تمهیداتی نیز در دفاع قریب میفرمودند و میفرمودند که در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق
 در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق
 میفرمودند که در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق، در جبهه فتح اریق

اداره عملیات اردو

شماره سند: ۳۰

فرستنده: سفارت ایران در پترز بورخ

گیرنده: وزارت امور خارجه

موضوع: حفظ بی طرفی ایران

تاریخ: ۷ صفر ۱۳۳۳

نمبره: ۹۳۳

وزارت جلیله امور خارجه

مرقومه مورخه ۱۸ محرم نمبره ۴۳۴۵ باکو پورجریده رعد دایر بر اینکه گویا دولت علیه
 در مقابل اظهارات مساعدت آمیز دولت روس وعده بی طرفی دوستانه داده است زیارت گردیده
 مطابق دستورالعمل سابق به وزارت خارجه روس بیان کرده بود که این اشاعه رعد اشتباهی بوده
 و دولت علیه تصمیم فرموده که در این جنگ به کلی بی طرف باشد. در مجالس با روزنامه نگاران
 هم که گاهی ملاقات می شد عین مطلب را تصریح می کردم. حالا هم که این مرقومه رسید
 اظهارات سابق خودم را به موقع تکرار و تاکید خواهد کرد. امضاء: اسحق^۱

حاشیه:

- بعد از ملاحظه دائره مطبوعات در دوسیه مخصوص بی طرفی ضبط شود.

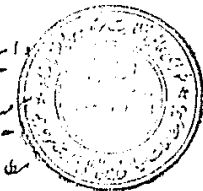
- به ملاحظه دائره مطبوعات رسیده است.

۱. بایگانی اسناد وزارت امور خارجه، سال ۱۳۳۲ ه. ق، کارتن ۶۶، دوسیه ۵.

سفارت دولت ایران
در طهران
مورخه شهر سنه ۱۳۳۳

وزارت امور خارجه

نمره ۹۳۳ مورخه ۱۸ محرم ۱۳۳۳

با کتبه و در مقام این رات ساعت ۱۲
در این اشعار عهد استقامت هر چه و در وقت عید تقسیم فرستادیم
در این جنگ بکفا مطرف با هم درجه سرباز روزنامه نگاران
که کما هر طاعت میشه عین مطلب را تصریح میکنم و حاله ام که
این مورخه رسید این رات سابقه خدمت را متوجه نگردد
و تا کتبه خواهد بود

مأمور از طرف وزارت امور خارجه
در طهران
محمد علی قزوینی

شماره سند: ۳۱
فرستنده: وزارت امور خارجه
گیرنده: سفارت ایران در اسلامبول
موضوع: تقاضای خروج قشون عثمانی از ایران
تاریخ: ۱۷ صفر ۱۳۳۳
نمره: ۸۴/۶۱۵

سابقاً همیشه سفارت کبرای عثمانی در ضمن مذاکرات به دولت ایران اطمینان می دادند
که هرگاه قشون روس از ایران خارج شود دولت عثمانی از [تجاوز] به خاک ایران احتراز خواهد
کرد. چون دولت ایران اقدامات خود را که از چندین ماه به اینظر [این طرف] برای رجعت قشون
روس شروع کرده جداً تعقیب می نماید و ممکن است نتیجه مطلوبه حاصل شود. جناب
مستطاب عالی با مقامات لازمه مذاکره و تحصیل اطمینان در تخلیه نقاط اشغالی عثمانیها
بفرمایید. منتظرم نتیجه اقدام را فوراً تلگراف بفرمایید. رمز شود. علاء السلطنه

وزارت امور خارجه

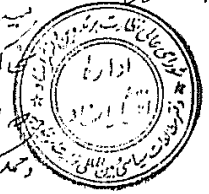
اداره محررات عثمانیه

سواد محررات وزارت امور خارجه

مورخه ۱۷ صفر ۱۳۳۳

نمبره ۸۳ عثمانیه

۱۵۱۰

با تقاضای سفارت کبار عثمانیه در فیروز نیکلسن برودت کهنه طین
 میدانند که هرگاه قشون روس از ایران خارج شود دولت عثمانیه لازم
 می آید که ایران را از خطر هجوم خود دور سازد و این امر را
 از جهت آنکه خطر را جهت قشون روس شروع کرده است
 و همچنین آنکه خطر را جهت قشون روس شروع کرده است
 طین در گذشته نقاط عثمانیه را در خطر هجوم روسها قرار داده
 و در گذشته روسها را در خطر هجوم عثمانیه قرار داده است

شماره سند: ۳۲

فرستنده: سفارت ایران در لندن

گیرنده: وزارت امور خارجه

موضوع: گزارش سفیر ایران در لندن پیرامون تخلیه ایران از قوای روس

تاریخ: ۲۳ صفر ۱۳۳۳

نمبره: ۲۴۲

از لندن

دیروز برای گرفتن جواب قطعی به وزارت خارجه رفته سرراطور نیکلسن را دیدم، ولی نتوانستند جواب قطعی بدهند. اظهار یأس و تأسف کرده حالا بیشتر از یک ماه است که مطلب خیلی مهم فوری را که مالیه و رعایت بی طرفی ایران و احضار قشون روس است پیشنهاد کرده هنوز نتیجه نتوانستم بگیرم. و هنوز می گویند با پتر مشغول مذاکره هستید موقعی است که روز حکم سال را دارد. بعد از آنکه ایران محل تاخت و تاز شد و دولت علیه به واسطه اختلال مالیه دوچار [دچار] مشکلات شد مذاکرات فایده ندارد. جواب دادند این مسائل فکر و ملاحظه و مشورت با روس را لازم دارد. مثلاً شما اصرار دارید روسها قشون خود را ببرند. ولی روسها می گویند اگر ببریم مقام استراتژیک ما ضعیف خواهد شد و کی آن وقت جلوگیری از عثمانی خواهد کرد. می گویند روس برود عثمانی نخواهد آمد و بعد از ورود ولیعهد در آذربایجان ایجاد قوه خواهد شد. به اولی چه اطمینان می توان داشت و دومی چیزی است و اینکه می گویند اگر روسها بروند عثمانیها عذری برای تجاوز نخواهند داشت بر ما یقین است. عثمانیها عذر لازم ندارند گفتیم به طوری که آقای رئیس الوزراء به وزیر شما گفتند اگر در آن صورت عثمانیها تجاوز کردند آن وقت ایرانیها با آنها طرف و افکار عامه برضد عثمانیها خواهد شد به دخالت اعمال از قبیل به کار بردن شجاع الدوله و به لزوم احضار قشون روس از سایر نقاط ایران محض اینکه

پایه
تبرستان

ویس قونسولگری
املا حضرت شاهنشاه ایران

ایروان

مورخه ۲۸ صفر ۱۳۳۳

۱۱۸

مقام محترم ژنرال قونسولگری

مخبر غایت شرم در حواله ایردک قسمت ژنرال ایرانها از ایروان

به شهرنا در قفقازیه پرالندگشته نم و بلا صط بسته بودن

راه میان جنفا و تبریز تردد یکجا قطع کرده از چندین سگنه

موقت فرام بود و سگنه کجا به عایدات هر ستر وارد نم

مخبر غایت شرم
کفر و لیسونگر

شماره سند: ۳۳

فرستنده: قونسولگری ایروان

گیرنده: قونسولگری تفلیس

موضوع: اوضاع ایروان در جنگ

تاریخ: ۲۸ صفر ۱۳۳۳

نمره: ۱۱۸

مقام محترم ژنرال قونسولگری

محض اغتشاش دعوا در حوالی ایروان قسمت زیاد ایرانیها از ایروان به شهرهای دیگر قفقازیه پراکنده گشته اند و به ملاحظه بسته بودن راه میان جلفا و تبریز تردد به کلی قطع گردیده؛ هرچند این مسئله موقتی خواهد بود، ولی سگنه کلی به عایدات دولتی وارد نموده و خواهد نمود.

کفیل ویس قونسولگری، امین الوزاره

شماره سند: ۳۴

فرستنده: وزارت داخله

گیرنده: علمای نجف

موضوع: بی‌طرفی ایران در جنگ (تلگراف)

تاریخ: ۲۸ صفر ۱۳۳۳

نمره: ۴۷۱۴۹

خدمت با افاضت حضرت مستطاب حجه‌الاسلام آیت‌الله دامت برکاته تلگراف محترم حضرات عالی در خصوص جنگ بین دولت علیه عثمانیه و بعضی دول دیگر عزووصول بخشید و به نظر آفتاب اثر بندگان اعلی‌حضرت اقدس همیون شاهنشاهی خلدالله ملکه و سلطانه نیز رسید. نیت مقدسه آن ذوات محترم در حفظ بیضه اسلام و تأیید و ترفیه ممالک اسلامی نیک مسلم و شایان کمال تقدیر است و باید مطمئن هم باشید که اولیای دولت علیه ایران نیز جز حفظ بلاد اسلام و آسایش حال اسلامیان منظوری ندارند. ولی این نکته هم البته تا حال به اطلاع خاطر محترم رسیده است که دولت علیه نظر به روابط حسنه که تاکنون با تمام دول اسلامی و غیراسلامی داشته است مقتضی ندید که در این موقع جنگ داشتن دول با یکدیگر روابط خود را برهم زده طریقه دیگری اختیار کند و بنابراین مسلک بی‌طرفی را پیشنهاد خود ساخته و این تصمیم خود را رسماً به قاطبه اهالی مملکت و به عموم دول متحاربه اعلام و معرفی نمود و فرمان مبارک همیونی نیز در تأکید این مسلک شرف صدور یافت و اگر آن ذوات مقدسه با نظر شایسته و فکر دوراندیش خود به اطراف کار و مناسبات موقع و احوال مملکت توجهی بفرمایند فواید و مزایای این مسلک را بخوبی دریافته و خواهید دانست که اتخاذ این ترتیب در چنین موقع با حالت حالیه به پیشرفت همان منظور مقدس چقدر مفید و مؤید با حفظ آسایش بلاد اسلامی تاچه اندازه مناسب است و بنابر این انتظار قوی می‌رود که آن ذوات مقدسه نیز این

نظر دولت را طرف توجه قرار داده و در تأیید و تأکید آن به قاطبه مسلمین نصایح سودمند و تعلیمات مؤثر صادر فرمایند که انشاءالله تعالی ممالک محروسه ایران و جماعت مسلمانان با توجهات کامله حضرت حجت عصر عجل‌الله تعالی فرجه و تأییدات آن ذوات محترمه از مضرات این جنگ محفوظ مانده و داخل در این کشمکشها نشوند. نمره ۱۴۰۱، حسن، وزارت - داخله^۱